

UES Uluslararası Ekonomik Sorunlar

Sir Suma CHAKRABARTI

The EBRD's Annual Meeting in Turkey - a signpost for the region

Numan HAZAR

African Economies Opportunities and Risks-The Case of Ghana and Turkey's African Policy

Hulusi ŞENTÜRK

Küresel Ekonomide Standardizasyon ve Uygunluk Değerlendirme

Simona MARINESCU, PhD

UNDP Istanbul International Center for Private Sector in Development – May 2013

Ömer Orhun ÇELİKKOL

The Implications of new age FTAs in the Asia-Pacific: TPP and RCEP

Dr. M. Cüneyt YENER

Küresel Düzendeki Yeni Arayışlar: Şangay İşbirliği Örgütü ve Türkiye

Ayhan AKYAZI

AB Komisyonu'nun "AB'de Kamu Alımları Uygulamasının Gözden Geçirilmesi" Belgesi Üzerine Bir Çalışma

Simla Yasemin ÖZKAYA

İklim Değişikliği ve Etik Prensipler

Uluslararası
Ekonomik Sorunlar

Sayı: 46 • Yıl: 13 • Mayıs 2013

Uluslararası Ekonomik Sorunlar

Yıl: 13 • Mayıs 2013

ISSN 1306-8431

46

**Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası'nın (EBRD)
22. Yıllık Guvernörler Kurulu Toplantısı
10-11 Mayıs 2013 tarihlerinde ilk kez İstanbul'da yapıldı.**

UES
Uluslararası Ekonomik Sorunlar

Uluslararası Ekonomik Sorunlar

Uluslararası Ekonomik Sorunlar dergisi

Yıl: 13 • Sayı: 46 • Mayıs 2013

Sahibi

T.C. Dışışleri Bakanlığı adına
Mithat RENDE
Büyükelçi, Çok Taraflı Ekonomik İşler Genel Müdürü

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Naciye Gökçen KAYA
Elçi, Çok Taraflı Ekonomik İşler Genel Müdür Yardımcısı

Yönetim Adresi: T.C. Dışışleri Bakanlığı Balgat - ANKARA
Tel: 0312 292 16 06 • Faks: 0312 292 27 85
E-posta: gkaya@mfa.gov.tr

Tasarım Uygulama Baskı Hazırlık - Baskı

Afşaroğlu Matbaası
Kazım Karabekir Cad. Altuntop İşhanı No: 87/7 İskitler / Ankara
Tel: 0312 384 54 88 - 384 54 98 • Faks: 0312 384 54 98
E-posta: farukafsar@gmail.com

Baskı Tarihi: Mayıs 2013

ISSN: 1306-8431 • 1306-844X (e yayın)

Üç Ayda Bir Yerel Süreli Yayın Olarak Yayımlanır. Ücretsizdir.

İçindekiler

- 5 Sunuş**
- 9 Sir Suma CHAKRABARTI**
The EBRD's Annual Meeting in Turkey - a signpost for the region
- 19 Numan HAZAR**
African Economies Opportunities and Risks-The Case of Ghana and Turkey's African Policy
- 31 Hulusi ŞENTÜRK**
Küresel Ekonomide Standardizasyon ve Uygunluk Değerlendirme
- 47 Simona MARINESCU, PhD**
UNDP Istanbul International Center for Private Sector in Development – May 2013
- 59 Ömer Orhun ÇELİKKOL**
The Implications of new age FTAs in the Asia-Pacific: TPP and RCEP
- 71 Dr. M. Cüneyt YENER**
Küresel Düzendeki Yeni Arayışlar: Şangay İşbirliği Örgütü ve Türkiye
- 93 Ayhan AKYAZI**
AB Komisyonu'nun "AB'de Kamu Alımları Uygulamasının Gözden Geçirilmesi" Belgesi Üzerine Bir Çalışma
- 123 Simla Yasemin ÖZKAYA**
İklim Değişikliği ve Etik Prensipler

Bu dergide yayınlanan gözlem ve görüşler değerli yazarlara aittir. Dışişleri Bakanlığını bağlamamaktadır.

Sunuş

Değerli Okurlar,

Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi'nin 46. Sayısında yine sizlerle birlikte olmaktan büyük mutluluk duyuyoruz.

Dergimizin bu sayısında ilk sırada, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) Başkanı Sir Suma Chakrabarti'nin kaleme aldığı, EBRD Guvernörler Kurulu'nun 10-11 Mayıs 2013 tarihlerinde İstanbul'da yapılan 22. Yıllık toplantısına ilişkin makalesine yer verilmektedir. İlk kez ülkemizin evsahipliğinde düzenlenen ve açılışında Sayın Başbakanımızın bir konuşma yaptığı Toplantıya, EBRD'nin 65 üye ülkesinin yaklaşık yarısı Bakan düzeyinde katılmıştır. Ayrıca, uluslararası mali kuruluşların üst yöneticileri, özel sektör yöneticileri, önde gelen bankacı ve yatırımcılar, akademisyenler ve medya mensuplarından oluşan 3.000 civarında katılımcı toplantıda hazır bulunmuştur. Yıllık Toplantının hemen öncesinde EBRD'nin dönüşüm sürecinde bulunan Doğu ve Güney Akdeniz (SEMED) ülkelerine açılım politikası ve bölge ülkelerine mali yardım ve kredi sağlanmasında Banka'nın rolünün artırılmasının desteklenmesi çerçevesinde, 10 Mayıs tarihinde Sayın Başbakanımızın evsahipliğinde Başbakan Yardımcısı Sayın Ali Babacan, EBRD Başkanı Sir Suma Chakrabarti, Mısır, Tunus ve Ürdün Başbakanlarıyla Banka üyesi olmayan Libya ve Yemen'den Bakanların katıldıkları yüksek düzeyli bir çalışma toplantısı da düzenlenmiştir.

Bu sayıda yine ilginizi çekecek başka konularla da karşınıza çıkıyoruz.

Emekli Büyükelçi Sayın Numan Hazar *“African Economies: Opportunities and Risks-The Case of Ghana and Turkey’s African Policy”* başlıklı makalesi ile Dergimizin bu sayısına da katkıda bulunmaktadır. Büyükelçi Hazar, makalesinde, Afrika ülkelerinden Gana’nın tarım ülkesi olmasının yanı sıra sanayileşme, altyapı, sağlık ve eğitim alanlarında gösterdiği çabanın başarılı olduğu ve Gana’nın Sahra-altı Afrika’nın en hızlı büyüyen ekonomilerinden biri olduğunu belirtmekte, öte yandan, Afrika ülkelerinin sahip oldukları zengin kaynaklara karşın halihazırda içinde bulundukları fakirlik ve azgelişmişliğin sadece kıta için değil tüm dünya için riskler barındırabileceğine işaret etmekte, ülkemizin “Afrika’ya Açılım Politikası” kapsamında kıta ile insani, ekonomik ve ticari ilişkiler geliştirilmesine verdiği önemi vurgulayarak, nedenleri ve tarihsel sürecini özetlemektedir.

Bu sayımızda, Türk Standartları Enstitüsü (TSE) Başkanı Sayın Hulusi Şentürk *“Küresel Ekonomide Standardizasyon ve Uygunluk Değerlendirme”* başlıklı makalesiyle standardizasyonun ekonomideki önemine dikkat çekmektedir. Sayın Şentürk, gelişmiş ülkelerin sadece standartlara uygun üretimle yetinmediğinin, standartları belirleyen ülke olmaya önem verdiklerinin; zira, standartları belirleyen ülke olmanın pazara girişte büyük avantaj sağladığının altını çizmekte ve TSE’nin bu konudaki çalışmalarını özetlemektedir.

Birsonrakimakalede, UNDP İstanbul Uluslararası Kalkınmada Özel Sektör Merkezi’nin (IICPSD) Direktörü Simona Marinescu’nun, anılan merkezin faaliyetleri hakkında bilgileri içeren bir makalesi yer almaktadır. Marinescu, makalesinde, özel sektörün kalkınma ve yoksullukla mücadele gibi alanlarda önemine işaretlerle, Türkiye ile UNDP arasındaki mükemmel ilişkilerin bir sembolü olan, ülkemizin mali katkı ve desteği ile kurulan IICPSD’nin hedef ve vizyonu ile kuruluşundan bu yana geçen kısa sürede çeşitli bölge ve ülkelere yönelik gerçekleştirdiği faaliyetleri hakkında bilgi

vermekte, ülkemizin özel sektör, katılımcı piyasalar, kalkınma ve kalkınma işbirliğindeki deneyimlerinin Merkezin çalışmaları açısından önemini vurgulamaktadır.

Bir diğer makalede, Singapur Büyükelçiliğimiz Müsteşarı Ömer Orhun Çelikkol, *“The Implications of new age FTAs in the Asia-Pacific Region: TPP and RCEP”* başlıklı makalesinde, küresel ekonominin artan ticaret etkileşim ağlarıyla gelişmekte olduğunu ifadeyle, mevcut ticaret bloklarının da buna göre yeniden yapılanmakta olduğunu vurgulamakta ve bu çerçevede, Trans-Pasifik Ortaklığı ile ASEAN’ın önderliğindeki bir ticari işbirliği modeli olan “Geniş Kapsamlı Bölgesel Ekonomik Ortaklık”ın (RCEP) ekonomik ve jeopolitik etkilerini analiz etmektedir.

Hazine Müsteşarlığı, Kamu Sermayeli Kuruluş ve İşletmeler Genel Müdürlüğü’nden Dr. M. Cüneyt YENER bu sayımıza da yine ilginç bir makaleyle katkıda bulunmaktadır. Dr. Yener, *“Küresel Düzendeki Yeni Arayışlar: Şangay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) ve Türkiye”* başlıklı makalesinde 26 Nisan 2013 tarihinde ülkemizin resmen “diyalog ortağı” olduğu Şangay İşbirliği Örgütü’nün tarihçesini anlatmakta ve sözkonusu “diyalog ortağı” statüsünün çok taraflı dış politikamıza yeni bir boyut kazandıracağını ifadeyle küresel ekonomik düzende Asya’nın yükselişi devam ettiği sürece, ilerleyen dönemde yeni üye ve işbirliği alanlarıyla daha da genişlemesi beklenen ŞİÖ ile işbirliğinin arttırılmasının ülkemiz için yeni fırsatlar yaratmasının beklendiğini belirtmektedir.

Kamu İhale Kurumu Grup Başkanı Ayhan AKYAZI, *“AB Komisyonu’nun AB’de Kamu Alımları Uygulamasının Gözden Geçirilmesi Belgesi Üzerine bir Çalışma”* başlıklı makalesinde ülkemizin AB’ne üyelik müzakere fasılları arasında yer alan “kamu alımları faslı”nın açılmasını takiben ülkemiz kamu alımları direktiflerine uyumlaştırılması bakımından yapılması gereken değişiklik çalışmalarına başladığını belirterek, AB kamu alımları direktifleri uygulamalarının ülkemiz kamu alımları paydaşları tarafından yakından takip edilmesinin önemini vurgulamaktadır.

Son olarak, UNESCO Nezdindeki Daimi Temsilciliğimiz Danışmanı Simla Yasemin Özkaya, “*İklim Değişikliği ve Etik Prensipler*” başlıklı makalesinde insan faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan ve insan hayatı ve refahı üzerinde doğrudan etkisi olan iklim değişikliğiyle ilgili etik prensipler geliştirilmesine ilişkin olarak başta UNESCO çerçevesinde olmak üzere uluslararası alanda gerçekleştirilen belli başlı çalışmalara yer vermektedir.

Yeni sayımızda tekrar buluşmak dileğiyle...

N. Gökçen KAYA

The EBRD's Annual Meeting in Turkey - a signpost for the region

Sir Suma CHAKRABARTI

President of the European Bank for Reconstruction and Development

Just over a week ago (10-11 May 2013), the EBRD was holding its Annual Meeting in the bustling metropolis of Istanbul.

Politicians and business partners from across the EBRD regions and beyond gathered on the Bosphorus to discuss key issues of the day, not least how to reinvigorate sluggish economies still wavering under the weight of a global downturn.

The theme of the Annual Meeting was Innovating for Growth and where better to seek inspiration for such a goal than in an economy like Turkey that has grown so dynamically in recent years.

That this conference was a success for the EBRD and its partners is largely due to the generosity and dedication of our Turkish hosts, with special thanks to Prime Minister Erdogan and Deputy Prime Minister Babacan for opening our meetings and to the Ministry of Foreign Affairs which also played such an important role in staging the event.

For the EBRD, it was particularly important to hold our meetings in Turkey, our fastest growing country of operations and now our second largest after Russia in terms of annual business volume.

For the EBRD, it was particularly important to hold our meetings in Turkey, our fastest growing country of operations and now our second largest after Russia in terms of annual business volume.

We opened our first office, in Istanbul, in 2008. We started investing in 2009. We have opened a second office in the capital, Ankara, and we are seeking to open a third in the south of the country.

From zero in 2008 we invested over €1 billion in Turkey in 2012 and have provided cumulative financing of over €2.6 billion.

But this is not just about money. It is about supporting the efforts of the Turkish authorities and of Turkish enterprises to become even more competitive, more efficient and more effective players on the global economic stage.

The EBRD is particularly happy to have accompanied Turkey further along the route to transition, by forging strong ties with partners across the country.

We have also invested across the economic spectrum – promoting small businesses, working with the financial sector and helping to fill crucial infrastructure gaps.

We were already proud to have supported the development of the ferry service in Istanbul and at the annual meeting we were able to announce another project, to support the ferry service in Izmir.

Given the very strong priority that the EBRD has placed on working on energy security, not only in Turkey but across the regions where it is active, it was symbolic that our very first investment back in 2009 was to provide financing for a wind farm in Osmaniye, in southern Turkey.

And so it was particularly poignant that during the Annual Meeting in May we were able to mark the start of operations in another wind farm financed by the EBRD, the power plant in Balıkesir in the west of Turkey.

Even before Turkey became a country where we invest it had already played an important role within the EBRD. Turkish companies had been much valued partners for our investments in other parts of the EBRD regions.

Our work in energy efficiency, which complements our development of renewable energy under the EBRD's Strategic Energy Initiative, was also celebrated in Istanbul in May when we provided yet another loan to small companies investing in energy efficiency projects under our Turkish Sustainable Energy Finance Facility or TurSEFF.

Even before Turkey became a country where we invest it had already played an important role within the EBRD. Turkish companies had been much valued partners for our investments in other parts of the EBRD regions.

It is now playing an equally important role as we expand our investments into the southern and eastern Mediterranean. In fact without our experience in Turkey this role that we are now playing in a new region might not have been possible at all.

Our four years of successful support to Turkey made our shareholders and our management confident that we could function effectively outside our traditional area of investment of post-communist eastern Europe and the former Soviet Union.

The model that had worked in the previous region had proven successful in a different area with a different social, historical and political backdrop.

And yet an area with many of the same challenges: The challenge of further modernization of economic structures, the challenge of achieving greater energy security and energy efficiency, the challenge of becoming more competitive, the challenge of creating a strong bedrock of small and medium sized enterprises

to create jobs especially in the more remote areas outside of the key cities and the challenge of breaking down infrastructure bottlenecks.

When in 2011 the international community looked at how to support those countries going through profound economic change in North Africa and the Middle East, it looked to the EBRD for help.

The role that the EBRD had played since the fall of the Berlin Wall, the experience that it had gained in furthering the cause of transition first in eastern Europe and then in Turkey could also be applied to another area, where – just as after 1989 – a whole new generation was seeking a new economic future in a changed political landscape.

The EBRD felt emboldened by its experiences in Turkey to take up the challenge.

Just one year after the Group of Eight industrial countries launched their Deauville Partnership with emerging Arab democracies in May 2011, the EBRD was taking important steps towards equipping itself to play the role that the international community was demanding of it.

At its May 2012 Annual Meeting in London it created a €1 billion Special Fund that would allow it to invest in four Arab countries – Egypt, Morocco, Jordan and Tunisia.

Those countries are not yet fully-fledged EBRD countries of operations but our investments to the region started flowing in the autumn of last year, thanks to that fund which provides for financing before a full change in our statutes.

When in 2011 the international community looked at how to support those countries going through profound economic change in North Africa and the Middle East, it looked to the EBRD for help.

We have already invested ¼ billion euros in this new region and we have the capacity to investment more strongly in the future.

The important role that Turkey has played and continues to play in this expansion was underscored by Mr Erdogan's invitation to Prime Ministers from the new region to attend the Annual Meeting.

This provided a unique platform for discussion, an historic opportunity to exchange views at such a high level.

The important role that Turkey has played and continues to play in this expansion was underscored by Mr Erdogan's invitation to Prime Ministers from the new region to attend the Annual Meeting.

I would like to thank the Prime Minister not only for this inspired proposal but also for the strong support that he and his government have provided for the whole process of economic and democratic transition across the southern and eastern Mediterranean.

He has also given the EBRD his strong backing for the EBRD's undertaking in the new region, for which we are very grateful.

As the Prime Minister said in his address to the opening session of the Board of Governors' meeting in Istanbul "democratization is a long, arduous process" – a process where it is "natural to experience ups and downs".

We at the EBRD have experienced this first hand in eastern Europe. Obstacles are regularly thrown into the road to transition. It is not an easy process and in fact it has probably turned out to be much harder than our founding fathers imagined nearly a quarter of a century ago.

But when we look back on the enormous progress that has been made across the former communist world since the fall of the Berlin Wall in 1989, we can be confident that the efforts have been worthwhile and that ultimately there have been and will be more “ups” than “downs”.

10 countries have joined the EU, Others are firmly marching on the route towards closer integration with the global economy and this despite a global economic crisis and a later eurozone debt crisis which has thrown a spanner in the works of structural reform.

We have no doubt that further progress on reform is crucial to creating conditions for more robust growth when the recovery ultimately does come and to making our whole region more competitive in an environment where all economies are fighting for their share of the global investment pot.

We know full well that we have not put the current economic problems behind us. In fact the situation has deteriorated quite markedly in recent months. We face another difficult year in many of our economies, driven mainly by a slow down in larger countries such as Russia, Poland, and in Turkey itself.

But the EBRD is fully equipped, willing and ready to play its role in helping to secure the recovery and pave the way for future growth. It is working together with other International Financial Institutions, with a strong focus on central and eastern and southern eastern Europe.

This year it fully expects to match and possibly to exceed the €1 billion of investments in Turkey seen in 2012.

Despite the sharp turndown in Turkey last year, the EBRD's economists expect a pick up in 2013 and a further strengthening of the economy again in 2014.

The EBRD welcomes Prime Minister Erdogan's determination -- as he himself puts it -- to establish strong ties and trust between the people and the government and at the same time to open up the Turkish economy to the rest of the world and of being competitive on the global economic stage.

This is not an easy tightrope to walk. But as a template for future economic stability it can serve as an example for other countries across the EBRD regions. It is equally important for the rest of the EBRD region that Turkey prosper.

Given its importance as a bridge that links so many areas on the EBRD map – from south eastern Europe, to the Caucasus, to central Asia and now to north African, a vibrant Turkey has a beneficial impact across many other regions.

We welcome a continuation of that dialogue facilitated by the Prime Minister at the Istanbul talks that underscores Turkey's pivotal role.

As the Prime Minister said before the EBRD's Board of Governors, Istanbul is a city that has inspired world history and civilizations.

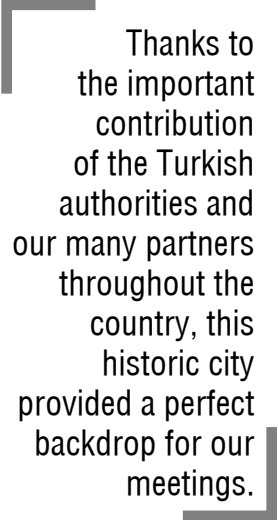
Thanks to the important contribution of the Turkish authorities and our many partners throughout the country, this historic city provided a perfect backdrop for our meetings.

Istanbul was an inspiration for our management, our shareholders and our associates from across the world of finance and business. We were all able to take stock of the not inconsiderable challenges that we face across the entire EBRD region.

But we could also learn from each other. And we could learn especially from our experiences in Turkey – in Istanbul during the meetings and in the whole country over the last five year.

These are experiences that will serve as a trusted guide for our work in the future.

Sir Suma Chakrabarti is President of the European Bank for Reconstruction and Development

Thanks to the important contribution of the Turkish authorities and our many partners throughout the country, this historic city provided a perfect backdrop for our meetings.

African Economies Opportunities and Risks*-The Case of Ghana and Turkey's African Policy

Numan HAZAR

Ambassador (R)

Within the context of the subject of African economies, It would be interesting to take into consideration the particular case of Ghana.

The World Bank has projected that Ghana will be the fastest growing economy in Sub-Saharan Africa with a growth rate of 13.4% in 2011 dropping to 10% in 2012. It is indicated that Ghana is still in a position to register strong economic growth without the oil sector, particularly in construction services and large infrastructure projects which are being undertaken.

In addition to that, there was a significant discovery of offshore oil accumulation in 2007. It gives hope for a rapid national reconstruction as an emerging and prosperous oil economy.

Ghana was also able to ensure during the last decades a stable political life based on democracy and sustained economic development.

*The views expressed in the article belong entirely to its author. They should not be perceived as reflecting official views of the Turkish Government.

Ghana acquired its independence in 1957 well before many other African countries, following a remarkable non-violent struggle under the leadership of its national hero Kwame Nkrumah.

Ghana has a particular history as far as the independence movement of African countries is concerned. Ghana acquired its independence in 1957 well before many other African countries, following a remarkable non-violent struggle under the leadership of its national hero Kwame Nkrumah. Most of the other countries acceded to independence, at a later stage, within the context of the decolonization process of the United Nations. After the independence of Ghana Turkey opened a resident Embassy in Accra which was closed down in early 1980's due to economic reasons.

Turkey has always had very positive impression of Ghana's achievements and it is thought that it was a mistake to close the resident Turkish Embassy in Accra. Therefore, it is suggested that Turkey should reopen its Embassy in Accra with the implementation of the Action Plan of Opening up to Africa prepared in 1998.

With the opening of new embassies in African Continent, Turkey's resident Embassy in Accra was also reopened.

As indicated, the achievements of Ghana as well as the ideas of its national hero Kwame Nkrumah were very much impressive.

The Turkish Ambassador to Accra in early 1960's, Mahmut Dikerdem, underlines in his memoirs that colonial powers considered Africa as a vast farm where they acquired raw materials and imported them to mainlands and they sold them back to Africans as processed goods. They did not care about education. When African countries acceded to independence,

they were recommended by the relevant international institutions to focus on agriculture. They were also told to implement in their economies, liberalization and privatization. They were criticized when they invested in industry and infrastructure. These facts are interesting after 60 years in the face of actual criticism by developing countries directed against the world's present economic order and the process of globalization, in particular, because of the protectionist measures of the developed world in international trade.

African leaders were in search of methods for economic and social development after the independence of their countries.

Kwame Nkrumah, attached importance and gave priority to industrialisation and to infrastructure including health and education, without neglecting agriculture. First, he approached the West and also requested assistance from the Soviet Union and China. During the climate of cold war at that time he was accused of being communist. Nevertheless, he was a good christian. At the end, he was ousted from his office following a coup d'état engineered against him.

It is interesting to note that, what Nkrumah wished to realize with his economic policies, is very much similar to what Turkey did after its independence and the proclamation of the Republic in 1923.

African continent is rich in natural resources. Despite the abundance of its natural resources and potential richness, the main feature of the continent is underdevelopment and poverty.

Kwame Nkrumah, attached importance and gave priority to industrialisation and to infrastructure including health and education, without neglecting agriculture.

Underdevelopment, hunger, bad-governance, drug traffic, corruption, illegal migration, refugees, lack of democracy, disrespect for human rights, terrorism, population explosion, climate change are major problems in today's world.

These problems constitute threats for regional and international peace and stability not only for Africa but also for the whole world. Therefore, the developed world should not remain idle in the face of these problems.

On the other hand, we must be aware that there are some adverse effects of the globalization process, despite the fact that many countries including some developing ones take benefit of its positive effects. As indicated in the reports of the World Bank, in the course of the last 30 years, the process of globalization caused an imbalance of income among the peoples of the world, thus deteriorating more the existing state of affairs. It is also indicated that developing countries contribute more to the enrichment of the developed world. In view of this fact, it would be appropriate to adopt a strategy to diminish adverse effects of the globalizaiton and to maximize its positive repercussions. This is very much important as regards the developing countries of the African continent.

Without finding solutions to the major problems faced by the world as a whole, we can not expect any positive result from the dialogue among cultures and civilizations. In view of all these facts the world community can not distance itself from Africa's problems, in particular its economic and social difficulties.

Member states of the African Union, conscientious of the realities of the world, deemed it necessary at the end of 1990's to proceed to a restructuring of their Pan-African organization creating the African Union, taking into account the multifaceted challenges that confront the continent and its peoples. On the other hand, with the creation of the African Union, African states started a new initiative in 2001 called "The New Partnership for Africa's Development- NEPAD". African states were convinced that they had a pressing duty to eradicate the poverty and to place their countries on a path of sustainable growth and development. The poverty and backwardness, they believed, caused the continued marginalization of Africa from the globalization process and the social exclusion of the vast majority of the people. They also declared that this state of affairs constituted a serious threat to global stability. NEPAD prescribes a host of measures for cooperation among member states in economic and social fields. NEPAD also calls for a new global partnership establishing a new relationship with industrial countries and multilateral organizations.

There is no doubt, Africa, should have intensified economic and trade relations with all major players on the continent to its benefit. African countries need to develop their economies, to industrialise through investments and build an appropriate infrastructure including progress in agriculture, health and education.

The United States, former colonial powers France and Great Britain, also Germany, China and emerging economies of the world such as India, Brazil, South Korea, Turkey and some other countries have intensified economic and trade relations with the continent.

The United States, China, France, Great Britain and Germany are leading trade partners of the continent. The United States imports 12% of its oil from Africa. As far as China is concerned one third of oil imports of China originates from the African continent.

The dollar value of China-Africa trade has risen twenty-fold over the last decade from 6.3 billion dollars in 1999 to 128.5 billion dollars in 2010. This is 13.5% of Africa's world trade and 4.3% of China's trade with the world. China imports primarily raw materials and exports manufactured goods.

Indeed, China has diversified economic and trade relations with Africa. There are also sizable Chinese foreign direct investments in the continent.

China entered Africa as of 1950's, with an ideological approach. In the cold world conditions, there was on the one hand, a competition between the West and the Soviet Union over Africa, since the Soviet Union supported national liberation wars on the continent to harm Western interests. China also, on its part, was trying to do the same thing. On the other hand Chinese involvement also contained ideological element in a competition not only with the West but also with the Soviet Union, after the split between China and the Soviet Union. China was seeking also support in Africa for its One China policy, eliminating the recognition of

Taiwan by many African countries due to the fact that with a great number of (at present 54) independent countries Africans constitute a significant portion of the UN member states. At the present time, there are only 4 countries left in Africa maintaining diplomatic relations with Taiwan and having resident Embassies of Taiwan in their capitals. There are also Taiwan Trade Offices in Nigeria and South Africa. Thanks to its economic and trade policies China has also obtained political advantages. When China is criticized by the West in the UN Human Rights Commission for alleged serious human rights violations in Tibet and in Xinjiang Uigur Autonomous Region African states remain silent.

It should also be added that, as an African diplomat indicated, after the disintegration of the Soviet Union, Africans were surprised to observe the emergence of 15 independent states and they started to think that the Soviet Union also was a colonial empire.

Nowadays, in the aftermath of ideological competition of the cold war years, as a major player in Africa, China has a pragmatist and mercantilist approach. Nevertheless, there is also some criticism against relations with China by Africans themselves. According to them, China's policy prevents Africa's own industrialisation, focuses to import to China raw materials such as oil, copper and timber. It is also said that China's cheap manufactured goods kill Africa's local industries in particular textiles. China is also criticized for its labor policies which are in violation of national laws in Africa and international labor standards. It is also reported that the presence of Chinese workers or Chinese citizens in Africa also caused disturbances in some African countries.

In 2007, Ghana's Trade Minister said that Africa must seek markets in China and avoid a "colonial" relationship with Beijing that attempts to suck all the natural resources from Africa to feed their industries. President Mbeki of South Africa, commented also in 2006 that African states run the risk of getting stuck in "an unequal relationship" with Beijing as had developed with the colonial powers.

The so-called Washington Consensus in dealing with African countries refers to strings to be attached to economic and trade relations such as free market economy, democracy and human rights as well as prevention of corruption. Nevertheless, "the Beijing Consensus" attaches no strings in economic and trade relations with African states. The West criticizes the Chinese approach.

According to the optimistic view, Chinese model helps more the development of Africa.

We should also take into consideration the fact that economic and social development, in particular, the realization of democracy and human rights concepts, require a very long process. The adoption of Magna Carta in Great Britain was more than seven centuries ago. The main instruments creating societies in the West, based on democracy, human rights and the rule of law such as Declaration of Virginia Bill of Rights and American Bill of Rights and enactment of the Carolina Constitution as well as the Declaration of the Rights of Man and of the Citizen of the French Revolution were adopted more than two centuries ago. In view of all these and within the African context, it can be said that,

as regards the Washington Consensus and the Beijing Consensus, the truth lies somewhere in between.

Turkey's relations with Africa developed significantly during last years. In 1998 Turkey prepared an Action Plan for opening up to Africa, which contained a host of measures in every fields. This was for the first time that Turkey had a comprehensive plan aimed at developing its relations with Africa.

Turkey, recognized all newly independent states in Africa as of early 1950's and supported the independence of African states within the context of the decolonization process in early 1960's, and opened resident embassies in some of them.

The Turkish Government declared 2005 as the year of Africa and resorted to several measures to develop its relations with Africa. Turkey became a non-regional donor member of the African Development Bank, acquired observer status in the African Union, the African Union confirmed Turkey as strategic partner state of the continent.

A more important stage in the history of Turkish-African relations was the official confirmation of cooperation between Turkey and Africa during the Turkey-Africa Cooperation Summit held in Istanbul between 18-21 August 2008.

Turkey increased the number of its Embassies in Africa from 12 to 34. Turkey's national airline company Turkish Airlines opened new lines in Africa, thus covering all major destinations.

Turkish International Agency for Development and Coordination (TIKA) is very much active in Africa with

Turkey, recognized all newly independent states in Africa as of early 1950's and supported the independence of African states within the context of the decolonization process in early 1960's, and opened resident embassies in some of them.

The Turkish Government declared 2005 as the year of Africa and resorted to several measures to develop its relations with Africa.

its various regional offices and liaison bureaus in order to carry out various projects in African continent.

The Turkish trade also has been on the rise during recent years. The figures related to Turkey's foreign trade volume with the whole African continent are: 9 billion dollars in 2005; 15.87 billion dollars in 2009; 14.1 billion dollars in 2010 and 17.1 billion dollars in 2011 with a target to reach in the near future 30 billion dollars.

There was also a significant increase in Turkish investments. On the other hand, in the construction sector, Turkish contractors working in Africa have been very active.

Turkish policy towards Africa stems from the fact that Turkey considered as a humanitarian duty not standing idle by problems such as underdevelopment, natural disasters and domestic political crisis that Africa faces.

On the other hand, in the course of recent decades, Turkey had a remarkable growth and sustained economic development. At present, Turkey's economy ranks 17th largest economy in the World by global GDP and 16th by purchasing power parity. The Turkish Government also believed that Turkey's experiences since the inception of the Republic as a developing country could best serve as a model to the benefit of African countries.

In addition to that, Turkey has also some other advantages in Africa. Africans, Moslems and Christians alike, have sympathy for Turkey, since Turkey's predecessor, the Ottoman Empire which was also an

African state with its large provinces on the continent, has never been a colonial empire and it was threatened itself with colonization by European powers. Turkey's national liberation war and reforms carried out after the independence were welcomed and watched with admiration by Africans.

As mentioned earlier, European countries have economic and commercial interests in Africa. European Union has also concerns for illegal migration. The United States, in addition to its economic interests, attaches importance to Africa for strategic reasons. It has also concerns for Africa to become a base for international terrorism.

An African analyst indicated that despite some positive elements and goodwill, the West considers Africa as a burden.

Obviously China acts according to its own interests.

Another African analyst mentioned that Turkey's gains in Africa will be trade and political benefits, since there is a human approach on the part of Turkey and cultural and historical affinity, as compared, for example to China. He added that China has with Africa business dealings without a human touch.

Two high level African diplomats, one Moslem the other Christian, underlined that Turkey has real advantages in Africa, but if She goes to Africa with a religious message, this would be a serious mistake.

Obviously, Turkey is not doing so.

Turkey's African policy can be characterized as a real strategic success story of the Turkish Foreign Policy.

As regards Africa, one should admit that economic and social development as well as stability in the continent would be in the best interests of the international community as a whole. Africa has sufficient will and potentialities to prepare a better future for itself. The African continent with its diversified economic and trade relations should set up a strong basis aimed at creating a production capacity through industrialization so that Africans could take benefit of their own raw materials processed at home.

International institutions and all partners of Africa should help Africans in their efforts towards this aim.

In fact, there are a great number of opportunities for Africa on the path of economic growth and sustained development. It is believed that Africans are very much aware of the risks in case they can not achieve their aspirations.

References:

- Hazar, Numan; Turkey in Africa: The Implementation of the Action Plan and an Evaluation after Fifteen Years, a trilingual monograph in French (original), English and Turkish, Center for Middle Eastern Strategic Studies (ORSAM), 2012, Ankara.
- Shinn, David H. and Eisenman, Joshua; China and Africa, A Century of Engagement, 2012, University of Pennsylvania Press, Philadelphia.

Küresel Ekonomide Standardizasyon ve Uygunluk Değerlendirme

Hulusi ŞENTÜRK

Türk Standartları Enstitüsü Başkanı

Standardizasyon “Belirli bir faaliyetle ilgili olarak ekonomik fayda sağlamak üzere bütün ilgili tarafların yardım ve işbirliği ile belirli kurallar koyma ve bu kuralları uygulama işlemidir”. Standart ise “Teknik spesifikasyonlar içeren ya da kesin kriterler ile tasarlanmış tutarlı kurallar, kılavuzluk bilgileri veya tanımlamalar içeren basılı bir doküman” olarak tanımlanabilir.

Standartların sınıflandırılması konusunda genel olarak Tablo-1’de verildiği gibi bir sınıflandırma söz konusudur.

Tablo-1: Standartların Sınıflandırılması

Kaynağına Göre	Yapı Karakterine Göre	Uygulama Şekillerine Göre	Uygulama Alanlarına Göre
- De Jure (Yasal) - De Facto (Fiili)	1- Temel Standartlar 2- Türev Standartlar - <i>Madde Standartları</i> - <i>Mamul Standartları</i> - <i>Metot Standartları</i> - <i>Hizmet Standartları</i>	1- İhtiyari 2- Mecburi	1- İşletme 2- Endüstri 3- Milli (TS, DIN v.b.) 4- Bölgesel (EN v.b.) 5- Milletlerarası (ISO v.b.)

Bu kapsamda, ülkeler ve paydaşlar açısından bir çok faydası olan standardizasyonun faydalarını temel olarak üreticiye, tüketiciye ve genel ekonomiye olmak üzere üç başlık altında incelemek mümkündür. (Bknz Tablo 2.)

Tablo-2: Standardizasyonun Faydaları

Üreticiye Faydaları	Tüketiciye Faydaları	Ülkeye Faydaları
1. Üretimin belirli plan ve programlara göre yapılmasına yardımcı olur. 2. Uygun kalite ve seri imalat imkanı sağlar. 3. Hurda ve atıklar en az seviyeye iner. 4. Verimliliği ve üretimi artırır. 5. Depolamayı ve taşımayı kolaylaştırır, stokların azalmasını sağlar. 6. Maliyeti düşürür.	1. Can ve mal güvenliği sağlar. 2. Karşılaştırma ve seçim kolaylığı sağlar. 3. Fiyat ve kalite yönünden aldanmaları önler. 4. Tüketicinin bilinçlenmesinde etkili rol oynar. 5. Ruh sağlığını korur, stresi önler.	1. Sanayiye belirli hedeflere yöneltilir. Üretimde kalitenin gelişmesine yardımcı olur. 2. Uluslararası pazara girişi sağlar. 3. Rekabeti geliştirir. 4. Kötü malı piyasadan kovar. 5. Yanlış anlamaları anlaşmazlıkları ortadan kaldırır. 7. Milli Gelir artışına katkı sağlar.

Genel olarak bakıldığında, Tablo-2’de belirtilen faydalarının yanı sıra standartların/standardizasyonun Gayrı Safi Milli Hasılaya katkısı ile ilgili yapılmış akademik çalışmalarda standartların ekonomik kalkınmaya etkisinin;

- Standart oluşturma çalışmaları (özellikle teknik standartlar) aslında tarafların katılımıyla gerçekleşen yenilik faaliyetleri,
- Standartların yeni teknolojilerin üretime girmesini sağlaması,
- Yeni teknolojilerin kullanıcılar arasında yaygınlaşmasını sağlar,
- İşgücünün etkin kullanımını sağlaması,
- Kaynakların verimliliğini arttırması,
- Uluslararası pazarlara girişi kolaylaştırması,

gibi yollarla olduğu öngörülmektedir. Bu çerçevede, standartların ekonomik büyümeye katkısı yapılan kantitatif çalışmalarda aşağıda belirtilen sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo-3: Standartların Ekonomik Büyümeye Katkısı

Ülke	Yayıncı	Zaman Dilimi	Ülke GSMH Artışı (%)	Standartların Katkısı (%)	Ülke GSMH Artışı/ Standartların Katkısı (%)
Almanya	DIN (2000)	1960-1996	3,3	0,9	27
Fransa	AFNOR (2009)	1950-2007	3,4	0,8	23
İngiltere	BSI (2005)	1948-2002	2,5	0,3	12
Kanada	SCC (2007)	1981-2004	2,7	0,2	7
Avustralya	SA (2006)	1962-2003	3,6	0,8	22

Hızla global bir köy haline gelen dünyamızda, mal ve hizmetlerin ülkeler arasında dolaşım hızının artması ile birlikte, «tek standart, tek belge» anlayışı çerçevesinde standartlara uygun üretim çok daha önemli hale gelmiştir.

Bir üreticinin bir ürünle ilgili standardın kendi üretim yöntem ve teknolojilerine uygun olarak belirlenmesini sağladığında rakiplerine göre üstünlük elde etmesi ve pazara erken girerek hâkimiyeti ele geçirmesi temelinde şekillenen temel bir güç unsuru olan standartlar ülke ekonomisi için çok önemlidir.

Diğer taraftan standartların işgücü verimliliğine katkısı da farklı ampirik çalışmalarla ortaya konulmuştur. BSI'a göre standartların İngiltere'de işgücü verimliliğine katkısı % 13, SA'ya göre Avustralya'da işgücü verimliliğine katkısı % 17 olarak bulunmuştur.

Bu noktada hızla global bir köy haline gelen dünyamızda, mal ve hizmetlerin ülkeler arasında dolaşım hızının artması ile birlikte, «tek standart, tek belge» anlayışı çerçevesinde standartlara uygun üretim çok daha önemli hale gelmiştir. Ülke sınırları içerisinde bir ürünün tüm parçalarının üretilmesi ve montajının yapılarak iç ve dış piyasalara arz edilmesi yerine, farklı parçaların farklı ülkelerde üretilmesi, yine farklı ülkelerde montajının yapılarak piyasalara arz edilmesinin söz konusu olduğu günümüz koşullarında üretimde süreçlerin özdeşleşmesi, standartların ortak kullanımını zorunlu kılmakta ve standartlar, yeni korumacılık politikalarının en önemli argümanı haline gelmektedir.

Bir üreticinin bir ürünle ilgili standardın kendi üretim yöntem ve teknolojilerine uygun olarak belirlenmesini sağladığında rakiplerine göre üstünlük elde etmesi ve pazara erken girerek hâkimiyeti ele geçirmesi temelinde şekillenen temel bir güç unsuru olan standartlar ülke ekonomisi için çok önemlidir. Literatürde standartlar savaşı olarak yer bulan bu hususlar De Facto (fili) standartlar alanında yaşanan rekabeti göstermektedir (Örn: Betamax-VHS rekabeti, F Klavye-Q Klavye rekabeti). Ancak, asıl standartlar savaşı De Jure (yasal) standartlar alanında hayat bulmaktadır. Gelişmiş ülkeler, dünya ticaretindeki üstün konumlarını koruyabilmek için standardizasyon faaliyetlerine etkin katılım gerçekleştirmektedir.

“Çünkü pazarlardaki rekabette kazananlar, standartlara uyanlar değil, standartları oluşturanlardır.”

Standardizasyon faaliyetlerinin ekonominin gelişiminde, ekonomik rekabette oynadığı rolün stratejik önemi gelişmiş ülkelerin tamamında kabul görmekte iken, gelişmekte olan ülkelerin bu alana gereken önemi verdiği söylenemez. Gelişmiş ülkeler standardizasyon faaliyetlerine etkin katılım, standartların belirlenmesinde dominant olma yolu ile ekonomik büyüklüklerinin sürdürülebilirliğini sağlamaya çalışırken, gelişmekte olan ülkeler ise var olan standartlara uygun üretim yaparak ekonomilerinin gelişimini sağlamaya çalışmaktadırlar. (Bknz Tablo 4)

Tablo-4: ISO Komitelerine Katılım

	Komite Başkanlığı	Komite Sekreterliği	Toplam
ABD	117	509	626
Almanya	130	352	482
İngiltere	70	355	405
Fransa	69	212	281
Japonya	67	193	260
Türkiye	3	2	5

Gelişmiş ülkelerin sadece standartlara uygun üretimle yetinmediği, standartları belirleyen ülke olmaya çalışmakta olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Standartları belirleyen ülke olmanın pazara girişte büyük avantaj sağlamasından hareketle gelişmiş ülkeler, gelişmemiş ülkelerin standardizasyon altyapısının kurulmasına da

Gelişmiş ülkelerin sadece standartlara uygun üretimle yetinmediği, standartları belirleyen ülke olmaya çalışmakta olduğu yadsınamaz bir gerçektir.

destek vermektedirler. Bu sayede kendi üreticilerinin bu pazarlara diğer ülke üreticilerine göre daha avantajlı girmeleri için gerekli altyapıyı oluşturmaktadır. Bu kapsamda, Almanya'nın, Afganistan'ın standardizasyon altyapısı için 8 milyon Euro fon ayırmış olması ve bunu Almanya Standartlar Enstitüsü (DIN) kanalıyla kullanması dikkate değer bir örnektir.

Uygunluk Değerlendirme

Tanımlar:

Uygunluk Değerlendirme: “(Bir işlemin sonucu olan) bir ürün, sistem, kişi veya kuruluşla ilgili belirtilmiş gerekliliklerin (belirtilen ihtiyaç veya beklenti) yerine getirildiğinin ispatını sağlayan faaliyet olarak tanımlanabilir. Daha somut ifade edilmesi gerekirse, uygunluk değerlendirmesi Deney, Belgelendirme, Muayene alanlarını içine alan faaliyetler bütünüdür.

Belgelendirme: Laboratuvar hizmetinin, muayenenin, ürün, sistem veya personelin belirli bir standart veya teknik düzenlemeye uygun olduğunun yazılı olarak üçüncü taraf (bağımsız) bir kurum veya kuruluş tarafından belirlenmesi faaliyetidir.

Test: Ürünün laboratuvar ortamında teknik yeterliliğinin analizi faaliyetidir. **Muayene/Gözetim:** Satın alınan / sipariş edilen ürün ve /veya hizmetlerin uluslararası standartlara ve sipariş şartnamelerine uygun olarak yapıldığının kontrolü ve raporlandırılması gözetim hizmetleri olarak tanımlanır.

-Endüstriyel Yapı Muayene/Gözetim: Endüstriyel yapılar (Petro-kimya tesisleri, santraller) başta olmak üzere demiryolları, köprüler, büyük ticari yapılar, araç

ve ekipmanlar gibi çok geniş bir ürün yelpazesinde hizmet verilmektedir.

-Ticari Gözetim: Uluslararası mal hareketleri Satın alınan / sipariş edilen ürün ve /veya hizmetlerin uluslararası standartlara ve sipariş şartnamelerine uygun olarak yapıldığının kontrolü ve raporlandırılması önemli oranda 3. taraf kuruluşlar tarafından yapılmaktadır.

Endüstriyel yapılar ile ileri teknoloji gerektiren yatırımlarda 3. taraf gözetim hızla gelişmektedir. 3. taraf gözetim hizmetini veren kuruluşlar kendi ülke sanayicilerinin önünü açmaktadır. Örneğin; UGETAM tarafından Gürcistan Doğal Gaz şebekesi gözetimi 50.000 Dolara yapılmış, ancak bu alanda Türk firmaları, UGETAM ın yönlendirmesi ile Gürcistan'a 40 Milyon Dolara yakın ürün satmıştır. 3. taraf gözetim (test, belgelendirme dahil) maliyeti proje bedelinin % 3'ünü bulmakta, hatta nükleer santrallerde bu oran % 10'a yaklaşmaktadır. Bu kapsamda, Akkuyu nükleer santralinin gözetim, muayene, test ve belgelendirme maliyeti 500 milyon Dolar tahmin edilmektedir.

Ülkemizin 2023 vizyonu kapsamında yapacağı nitelikli yatırımların (Demiryolları, enerji yatırımları, köprüler, tüneller, limanlar vb) gözetim pazarı 6 Milyar Dolar civarında tahmin edilmektedir. Bu sebeple Avrupalı muayene kuruluşları ülkemizdeki yerli muayene kuruluşlarını hızla satın almaya başlamıştır. Türkiye, ihaleyi veren kuruluş olarak 3. taraf gözetiminin yerli kuruluşlar tarafından yapılmasını şart koşabilir ve milyarlarca Dolarlık değer ülkemizde kalabilir.

Ülkemizin
2023 vizyonu
kapsamında
yapacağı nitelikli
yatırımların
(Demiryolları,
enerji yatırımları,
köprüler, tüneller,
limanlar vb)
gözetim pazarı
6 Milyar Dolar
civarında tahmin
edilmektedir.

Dış Ticarete Gözetim

Ülkeler arası ticarete 3. taraf kuruluş gözetimi her geçen gün artan oranda uygulanmaktadır. Özellikle Dünya Bankası'nın gelişmekte olan ülkelere bu sistemi önermesi ile birlikte hızlı bir büyüme trendine girmiştir. Dünya genelinde 50 kadar ülke özel kuruluşlarla yaptığı anlaşmalar ile ithalat öncesi gözetim belgelendirmesi yapmaktadır. Çoğu ithalatçı firma, zorunlu olmasa da ithal ettiği ürünler için gözetim talep etmektedir. Gözetim hizmetinin ithalata konu mal değerine oranı % 2-4 arası değişmektedir. Örneğin Bureau Veritas'ın Irak gözetim hizmet bedeli ortalama % 3.2 ve ayrıca her araç başına 65 Dolardır (Türkiye'den günlük ortalama 500 Tır). Türk ihracatçısının Irak için yıllık 30 milyon Doları bulan bedel ödemesi söz konusudur. 3. taraf gözetim yapan kuruluşlar aynı zamanda test, belgelendirme hizmetlerinin sunulmasında da avantaj yakalamaktadır. Bu çerçevede, Irak ithalat gözetim hizmetini alan Bureau Veritas (Fransa), Türk firmalarının ürün belgelerini kendilerinden almaları için zorlama/ yönlendirme yapmaktadır.

Uygunluk Değerlendirme Pazar Büyüklüğü

Uygunluk değerlendirme (belgelendirme, gözetim, muayene, test) hizmetlerinin toplam Pazar büyüklüğü hakkında kesin bilgiler bulunmamakla beraber, Pazar büyüklüğü ile ilgili kimi çalışmalar yapılmıştır.

- Mergers Alliance Raporu: 100 milyar Euro/135 milyar Dolar
- Clearwater CF Raporu: 82.2 milyar Euro/111 milyar Dolar
- Industrial Capital Strategies Raporu: 148 milyar Euro/200 milyar Dolar

Her ne kadar çok sayıda kuruluşun mali verilerini paylaşmaması, Çin, Japonya gibi ülkelerdeki büyük test, belgelendirme, gözetim firmalarının finansal verilerine ulaşamaması vb. nedenlerle rakamlar farklılık gösterse de araştırmalar uygunluk değerlendirme pazarının yıllık % 5-6 arası büyüdüğünü göstermektedir. (Dünya ekonomik büyüme oranının üzerinde)

Uygunluk Değerlendirmede Türkiye ve İslam Ülkeleri

Bilindiği üzere, Türkiye Gayrı Safi Milli Hasılası küresel ekonominin % 1.2'si kadarını oluşturmakta, uygunluk değerlendirme pazar büyüklüğü 1.5-2 milyar dolar arasında seyretmektedir. Diğer taraftan da İslam ülkelerinin Gayrı Safi Milli Hasılası küresel ekonominin % 10'unu oluşturmakta, uygunluk değerlendirme pazar büyüklüğü 10-20 milyar dolar arasında seyretmektedir. Uygunluk değerlendirme alanında İslam ülkelerinde TSE'nin gücüne erişebilen hiçbir yerli kuruluş bulunmamaktadır.

Türk Standartları Enstitüsü Olarak Neredeyiz ?

Türk Standartları Enstitüsü 1954 yılında TOBB bünyesinde kurulmuş olup, 1960 yılında 132 sayılı Türk Standartları Enstitüsü Kuruluş Kanunu ile Kamu Kurumu olarak yeniden düzenlenmiştir. Enstitünün ilgili olduğu bakanlık Sanayi ve Ticaret Bakanlığıdır. Enstitü, tüzel kişiliği haiz, özel hukuk hükümlerine göre yönetilen bir kamu kurumu olup, kısa adı ve markası TSE'dir. TSE, özel bütçeli kuruluş olup, kendi faaliyet gelirleri ile çalışmaktadır. 1512 kişilik bir insan kaynağına sahip olan TSE, 17 Deney Laboratuvarı ve 3 Kalibrasyon Laboratuvarı ile hizmet sunmaktadır.

Hali hazırda Belgelendirme (Ürün, Personel, Sistem), Gözetim ve Muayene, Standart Hazırlama, Deney Metroloji ve Kalibrasyon alanlarında hizmet sunan TSE'nin Yurtdışında 5 Temsilcilik Bürosu (Azerbaycan, Kazakistan, Özbekistan, Suudi Arabistan (Koordinatörlük), Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti) bulunmaktadır. Ayrıca, Özbekistan'da Özbek Standartlar Kurumu ile ortak olduğu Özbek-Türk Test Merkezi ve Türkiye'de Rusya Standartlar Kurumu ile ortak olduğu TSE-Sojuztest iştiraki hizmet vermektedir.

Bunun yanı sıra, TSE, 78 Ülke ve 98 Kurum ile işbirliği anlaşması imzalamış olup, Tablo-5'te belirtilen Uluslararası Kuruluşlara üyedir.

Tablo 5. TSE'nin Üyesi Olduğu Kuruluşlar

Teşkilatın Adı	Üyelik Statüsü
Uluslararası Standardizasyon Teşkilatı (ISO)	Tam Üye
Uluslararası Elektronik Komisyonu (IEC)	Tam Üye
Dünya Ambalaj Teşkilatı (WPO)	Tam Üye
Avrupa Kalite Teşkilatı (EOQ)	Tam Üye
İslam Ülkeleri Standartlar ve Metroloji Enstitüsü (SMIIC)	Tam Üye
Avrupa Standardizasyon Teşkilatı (CEN)	Tam Üye
Avrupa Elektronik Standardizasyon Teşkilatı (CENELEC)	Tam Üye
Bölgelerarası Standardizasyon Birliği (BASB)	Tam Üye
Uluslararası Belgelendirme Ağı (IQNet)	Tam Üye
Elektronik Ürünler ve Parçalarının Uygunluk Deneyleri ve Belgelendirilmesi için Dünya Sistemi (IECEE)	Tam Üye
Avrupa Elektrikli Ürünler Belgelendirme Birliği (EEPCA)	Tam Üye
Ortak Kriterlerin Tanınması Düzenlenmesi (CCRA)	Tam Üye
Uluslararası Konteynerlar Bürosu (BIC)	NRO (TAM)
EİT Bölgesel Standardizasyon, Uygunlu Değerlendirmesi, Akreditasyon ve Metroloji Enstitüsü (RISCAM)	

Yürütülen İş Geliştirme Faaliyetleri ve Yatırımlar

- **Pazar Talep Araştırması:** Sanayinin test, belgelendirme ve standart alanlarındaki talep ve ihtiyaçlarını öğrenebilmek için 60.000 firmaya anket formu gönderilmiştir. Gelen formlar tasnif edilerek taleplerin ekonomik olup olmadığı incelenmektedir.
- **Akreditasyon Kapsam Genişletmesi:** Laboratuvar ve belgelendirmede kapsam genişletilmiş ve yeni alanlarda TÜRKAK'a müracaat yapılmıştır.
- **Yetkilendirilmiş Kuruluş Kapasitesinin Geliştirilmesi:** ADR protokolü imza aşamasında olup taşınır ekipmanlarda atama beklenmektedir.
- **Diğer Ülkelerle TSE Belge Kabul Anlaşmaları:** *Suudi Arabistan, Umman, Gabon, Kamerun ve Yemen* ile anlaşma imzalanmıştır. *K. Irak* mobilyada TSE belgesini kabul etmektedir. *İran* ile görüşmeler devam etmektedir.

Yatırımlar

Yatırım Adı	Mevcut Durum
Kayseri Yangın Laboratuvarı	Açıldı
Pendik Yangın ve Akustik Laboratuvarı	Bina ihalesi yapıldı
Gebze Gıda Laboratuvarı	Ekipman ihalesi yapıldı
Gebze Ek Kimya Laboratuvarı	Proje ihalesi yapıldı
OSTİM Enerji Laboratuvarı	Yapım tamamlandı, cihaz montajları yapılacak
Bilgi Güvenliği Yazılım Laboratuvarı	Tamamlanma aşamasında
Yüksek Gerilim Güç Laboratuvarı	Fizibilite ihalesi yapıldı
Araç Proje Test İstasyonları (18 adet)	2013 Ocak ayında ihalesi yapılacak
Araç Test Merkezi	Arazi tahsis işlemleri sürüyor
Yüksek Gerilim Nakil Direkleri Test Merkezi	Projelendiriliyor
Pendik Yenilenebilir Enerji Laboratuvarı	Projelendiriliyor
Ankara-Temelli Laboratuvar Kampusu	Projelendiriliyor

Yeni Hizmet Alanları

Faaliyet	Süreç
Tehlikeli Madde Taşıma Test ve Belgelendirmesi	-Bil. San. Tekn. Bk. İle protokol imzalandı -Ulaş. Denz. Hbr. Bk. İle imza aşamasında
Araç Proje Test Hizmetleri	2013 ikinci yarısında başlanacak
Tank Muayene-Topraklama-Katodik Koruma testleri	2013 Nisan ayında başlanacak
Ambulans Muayene Hizmetleri	Başlandı
Asansör Muayene Hizmetleri	Başlandı
Sızdırmazlık Testleri	-Bil. San. Tekn. Bk. İle protokol hazırlanıyor
Tanker Temizleme Hizmetleri	2013 ikinci yarısında başlanacak
Atex Belgelendirme	Başladı
Eşdeğer Parça Belgelendirme	Kurumlarla görüşmeler devam ediyor
Teknik Onay Hizmeti (tüm Sektörler)	Başladı
Ulusal Tip Onay	-Bil. San. Tekn. Bk. İle ön mutabakat sağlandı
Bina Dayanım Testleri	22 standarttan oluşan model çalışması devam ediyor
Bina Kimliklendirme (Enerji, sınıflandırma, vb)	Hazırlıklar devam ediyor
Endüstriyel Gözetim	UGETAM, TÜRKLOYDU ve özel sektör kuruluşları ile işbirliği anlaşmaları imzalanıyor
İhracat-ithalat gözetim	Pazara giriş hazırlıkları sürüyor
2. Taraf Gözetim	Başladı
Kamerun Akaryakıt İstasyonları belgelendirme ve muayene	Ön mutabakat sağlandı, Nihai teklif hazırlanıyor
Diğer Ülkeler adına Yurt Dışında belgelendirme ve Gözetim	Suudi Arabistan ve Yemen ile Çin için ön mutabakat sağlandı, Nihai teklif hazırlanıyor

Eğitim Faaliyetleri

Temel amacı belgelendirme, muayene alanlarında geniş kitlelere eğitim verilerek ülkemizin kalite altyapısının geliştirilmesi, Enstitünün eğitim gelirlerinin artırılması ve Enstitünün verdiği hizmetlerin tanıtılması olan Eğitim Faaliyetlerinde belirgin bir artış söz konusudur.

“Bu kapsamda düzenlenen TSE Kalite Günlerinde toplada 14500 kişiye eğitim verilmiştir.” Ayrıca, Sanal Ortamda Eğitim için gerekli teknik altyapı kurulmuş, eğitim notları hazırlanma aşamasındadır.

Menşesinde Belgelendirme

Yurt dışında, menşesinde hizmet vererek küresel belgelendirme ve gözetim Pazar payının arttırılması amacıyla Belgelendirme yeterliliği olan özel şirketler tarafından yurt dışında ofisler açılmakta ve bu ofislerde TSE adına hizmet verilmektedir.

Bu yöntemle, TSE sermaye harcaması ve personel istihdamı yapmaksızın, ulaşım ve konaklama maliyetlerini düşürerek rekabet gücü elde etmektedir.

Yurtdışı Ofislerimiz					
Çin	6	İngiltere	1	Senegal	1
Almanya	3	İran	1	Nijerya	1
Hong Kong	2	Kanada	1	Hollanda	1
Tayvan	2	Romanya	1	Rusya	1
G.Kore	1	Finlandiya	1		
Fransa	1	Brezilya	1		
Toplam 16 ÜLKE- 25 OFİS					

Uygunluk Değerlendirmesinde Küresel Oyuncular

SGS	İsviçre	4.4 milyar Euro
Bureau Veritas	Fransa	3.4 milyar Euro
Dekra	Almanya	2 milyar Euro
Intertek	İngiltere	2 milyar Euro
Tüv-SUD	Almanya	1.7 milyar Euro
Tüv-Rheinland	Almanya	1.4 milyar Euro
DNV	Norveç	1.3 milyar Euro
Champbell Brothers	ABD	1.2 milyar Euro
Tüv-Nord	Almanya	1.1 milyar Euro
Applus	İspanya	922 milyon Euro
ALS Laboratuvar	Avustralya	880 milyon Euro
Loyds Register	İngiltere	855 milyon Euro
UL	ABD	842 milyon Euro
Eurofins	Belçika	829 milyon Euro
GL	Almanya	767 milyon Euro
Apave	Fransa	705 milyon Euro
Bodycode	İngiltere	662 milyon Euro
Ekova	İngiltere	482 milyon Euro
Socotec	Fransa	441 milyon Euro
BSI	İngiltere	284 milyon Euro
Cotecna	İsviçre	270 milyon Euro
Katsastus	Finlandiya	173 milyon Euro
Inspecta	Finlandiya	169 milyon Euro
Storktechnical	ABD	160 milyon Euro
LGC	İngiltere	152 milyon Euro
Acuren	ABD-Kanada	143 milyon Euro
AFNOR	Fransa	130 milyon Euro
Kiwa	Hollanda	130 milyon Euro
Tüv Avusturya	Avusturya	117 milyon Euro
Cesi	İtalya	111 milyon Euro
ESG	İngiltere	108 milyon Euro
TSE	Türkiye	95 milyon Euro
DQS	Almanya	94 milyon Euro
Mira	Hollanda	41 milyon Euro

TOPLAM: 28.405 Milyar EURO-38.303 Milyar Dolar

Uygunluk Değerlendirmenin Stratejik Önemi

- Teknolojik bilgi transferi
- Pazar gelişmelerinin yakından takibi-Rekabet avantajı
- Yurt dışındaki Türk yatırımcıların haksız uygulamalarla karşılaşma riskinin azaltılması
- Nitelikli istihdam imkanı
- Uluslararası ticarete tarife dışı engellere karşı güçlü konum
- Katma değeri yüksek hizmet geliri

Uygunluk Değerlendirmede Fırsatların Kullanımı

- 1- TSE tarafından güçlü sermayeli bir şirket kurulması,
- 2- Farklı ülkelerle ortak muayene-gözetim şirketi kurulması (Orta Doğu, Türki Cumhuriyetler),
- 3- TSE tarafından bu ülkelerde laboratuvarlar, test merkezleri açılması,
- 4- Bu ülkelerle dış ticaret gözetim (İthalat Uygunluk Denetimi) anlaşmaları yapılması,
- 5- TSE yurt dışı ofislerinin yapılacak protokollerle bu ülkelerin kullanımına açılması,
- 6- Zayıf ülkelerin (Afganistan, Somali, Sudan gibi) standardizasyon altyapısının TSE tarafından kurulmasına imkan sağlanması,
- 7- Bu ülkelerle yapılacak görüşmelerin verimliliği için diğer kurumlardan (Dışişleri Bakanlığı, MİT, TİKA, Ticari Ataşeliklerimiz, vb) bilgi desteği sağlanması,

- 8- Hızlı karar alabilme ve uygulama için gerekli mevzuat değişikliklerinin yapılması,
- 9- Yurt dışı temsilciliklerinin açılması,
- 10- Laboratuvar malzemeleri alımında İhale Yasasından muafiyet,
- 11- Ülkemizde atıl laboratuvar yatırımlarına yol açılmaması için bu alanda kamu kuruluşları arasında entegrasyonun sağlanması,
- 12- Uluslararası standardizasyon faaliyetlerine katılımın arttırılması için, Odalar, Borsalar, Kalkınma Ajansları, KOSGEB gibi kuruluşların katılımcıların masraflarını karşılayıcı fonlar kullandırmaları ve özel sektörün komitelere katılımlarının temini. Ayrıca, kamu kurumları ile üniversitelerin komitelere katılımlarının sağlanması,
- 13- Nitelikli yapıların ihale edilmesi esnasında bu projelerin 3. taraf gözetim ve muayenesinin yerli kuruluşlar tarafından yapılmasının şartnamelere dahil edilmesi,
- 14- Meslek kuruluşları ile ortak belgelendirme-muayene-gözetim hizmetleri sunulması,
- 15- Türkiye Standardizasyon Strateji Belgesinin hazırlanması.

UNDP Istanbul International Center for Private Sector in Development – May 2013

Simona MARINESCU, PhD

Director,
Istanbul International Center for Private Sector in Development

UNDP-Turkey's joint vision of new partnerships for development

Building on the excellent cooperation that UNDP and Turkey have developed since 1957 and stemming from the provisions of the Partnership Framework Agreement that UNDP Administrator Helen Clark and Turkey's Minister of Foreign Affairs Dr. Ahmet Davutoğlu signed in March 2011, the Istanbul International Center for Private Sector in Development (IICPSD) was established as the global center of excellence in promoting actionable partnerships with the private sector for market-born solutions to growing development challenges.

With the global ecosystem witnessing over the last decade a trend of adverse socio-economic and environmental dynamics, leveraging the power of the private sector to contribute to poverty reduction and to more equitable growth through increasingly responsible and inclusive business models is the IICPSD's main goal and the vision of partnership for sustainable human development that UNDP and Turkey share.

Demographic expansion and urbanization, climate change and growing disaster risks, income inequalities and inequitable access to resources and wealth, persistence of conflict and political instability have prompted the necessity of a partnership with non-State actors that the IICPSD has established for innovative solutions towards more resilient livelihoods.

Being strategically located at the cross-roads of different continents enables Turkey to play a prominent role in the international arena.

In recent years, Turkey has consistently expressed and demonstrated its commitment to expand cooperation with the UN system and UNDP in particular in a number of areas of mutual concern, showing particular interest in supporting and sharing its vast experience and knowledge base with other developing countries regionally and globally, including through technical and financial assistance with a special focus on Least Developed Countries (LDCs). Being strategically located at the cross-roads of different continents enables Turkey to play a prominent role in the international arena, e.g. the World Water Forum, the Fourth UN Conference on Least Developed Countries, the Istanbul Conferences on Afghanistan and Somalia, as well the transformations in the Middle-East.

To support the establishment of a solid global partnership with the private sector and the positioning of the IICPSD as a leader of engaging the private sector in innovative solutions for inclusive market development and sustainable growth, the Government of Turkey has set aside a \$3 million contribution to the UNDP Private Sector Trust Fund to be allocated over a three year period as of 2012.

In its 5-Year International Cooperation Strategy, Turkey has prioritized the thematic partnership with the private sector for *inclusive market development* as a core area of work in countries of operation to maximize the impact of the aid allocated for recovery and growth. The IICPSD fosters the transfer of knowledge and the South-South Cooperation between Turkey and the MDG low-score countries, LDCs and fragile states.

IICPSD, a global partner of inclusive businesses fighting poverty and inequality

As stipulated in the UNDP-Turkey's agreement, for the purpose of accelerating completion of Millennium Development Goals and of Internationally Agreed Development Goals and for building inclusive markets, the IICPSD is established to engage in building a new business culture for sustainable human development, involving policy-makers, experts and researchers, conducting training and capacity development activities for both public and private sector actors, supporting the establishment of knowledge networks and replicable models on topics relevant for the role of the private sector in development, leading high-level advisory missions to other countries and twinning arrangements with relevant private sector focused institutions and think tanks from other countries.

Together with Turkish counterparts, the IICPSD aims to facilitate public-private partnerships with a special focus on South - South Cooperation, including between emerging economies and Least Developed Countries (LDC) in light of the LDCs IV Conference held in Istanbul 9-13 May 2011 and the Istanbul Plan of

the IICPSD aims to facilitate public-private partnerships with a special focus on South - South Cooperation.

Action, and more specifically to:

- Supporting the development of inclusive and competitive markets and inclusive business models that engage poor people into value chains as producers, employees, consumers and entrepreneurs;
- Fostering private sector engagement and entrepreneurship in sustainable development in the long run and partnership with UN system for implementations of the MDGs and other internationally agreed development goals, building on Rio + 20 outcome document and post 2015 Development Agenda discussions;
- Becoming a center of excellence in terms of private sector capacity development activities that harness triangular cooperation and South-South partnership;
- Convening business and supporting actors to expand dialogue and create actionable partnerships, with a special focus between Emerging economies and Least Developing Countries, in support of a development agenda.

Under the joint executive management of UNDP and the ministries of Foreign Affairs and Development of Turkey and with the operational support of TIKA and owing to a team of Turkish and international experts as well as interns of reputable universities including London School of Economics, Oxford, Harvard Business School, University of Kent, Barcelona Graduate School of Economics, University of Strasbourg, University of Lille, Copenhagen Business School and junior professionals funded by the governments of Greece and Kuwait, the IICPSD has embarked on a series of regional and global partnerships to advance its development agenda.

In its activity, the IICPSD works closely with all UNDP Country Offices, regional bureaus and global centers as well as with the private sector community of practice accounting for over 400 experts globally. Operating through research, inclusive business models and capacity building and training, the IICPSD actively seeks academic partnerships and knowledge support from relevant organizations and experts including through the Center's Advisory Board.

The IICPSD thematic priorities include, inter-alia, impact investment and SME financing, procurement leveraging and local content building, private sector-led vocational training for sustainable employment, inclusive value chains affordable low-carbon housing, financial inclusion, private sector-led vocational training and skills development for youth employment, human development-centered trade and spatial development as well as other relevant topics around which strategic alliances can be formed to advance the global development agenda for the world we want.

IICPSD's partnership with African, Caribbean and Pacific Group of States (ACP)

The center's geostrategic focus includes LDCs and LICs, with a few selected countries as critical priorities in 2012 and 2013. Through several rounds of discussions held in Istanbul and Brussels, the IICPSD and the African, Caribbean and Pacific Group of States Secretariat and relevant sub-committees have agreed on a cooperation agenda that includes workshops and training for public-private partnerships centered on poverty reduction and social inclusion. On 12 October 2012, the ACP sub-Committee for Private Sector Development endorsed the proposal of cooperation with the IICPSD for more resilient and inclusive growth in its 6 regions and 80 member countries. A comprehensive work plan for the IICPSD-ACP agreed cooperation is underway while a series of country-focused activities have already started in Liberia and Somalia, other Sub-Saharan African countries being in the pipeline for 2013.

Building local content and South-South Cooperation with Turkey in Liberia

At the request of the Government of Liberia, the IICPSD coordinates the UNDP's contribution to private sector development and economic diversification in Liberia to enable market-based solutions to the country's over 60% poverty rate, high rate of vulnerable employment and social exclusion despite significant natural resources and governmental efforts. In partnership with Ross School of Business, University of Michigan and William Davidson Institute, the IICPSD and UNDP Liberia

have concluded two Multidisciplinary Action Projects (MAPs) implemented by graduate students of RSB in early 2013. The two MAP teams assisted multinational companies operating in Liberia's extractive sectors to prepare local procurement strategies and invest in local content building to integrate the base of the income pyramid and help small and medium enterprises, members of Liberia Business Association (LIBA), to successfully compete and access local supply chains. Facilitated by the IICPSD and UNDP Liberia and coordinated by H.E. Dr. Kadir Topbas, Mayor of Istanbul, President of United Cities and Local Governments and Member of the UN High Level Panel of Eminent Persons and Hon. Natty B. Davis, Minister of Investment of Liberia, a South – South Cooperation Agreement was concluded between the Liberian local councils and Istanbul Metropolitan Municipality for improved governance and service delivery for the benefit of the 4,000,000 Liberian inhabitants.

Private Sector-led recovery in Somalia

In line with the mandate given by Article 36 of the Istanbul II Declaration released in the 31 May-1 June 2012 Conference, the IICPSD coordinates the team of experts selected by UNDP Somalia to assist the newly installed government in Mogadishu to promote stability and recovery through a solid partnership with the private sector. The Somali businesses acted for over two decades as a substitute for the missing public authorities, providing basic services, jobs and economic opportunities and engaging in regional trade, thus sustaining livelihoods through years of war and devastation. The IICPSD facilitates South-

South cooperation dialogs with Turkey, business matchmaking and public-private partnerships for green energy, food security and local content building in Somalia. Mindful of the role that the private sector has played in years of war in building resilience, the IICPSD provides technical assistance to the Somali Chamber of Commerce to expand the business's contribution to peace through inclusive market development and local content building for stability and cohesion.

Transport facilitation for trade in the Black Sea Economic Cooperation (BSEC) region and beyond

The IICPSD hosted the *Trade, Investment and Private Sector in Development Roundtable* alongside the political meetings that have marked the 20th Anniversary of the Black Sea Economic Cooperation Organization (BSEC) and discussed the Economic Agenda for a BSEC Enhanced Partnership and the opportunities for more global, inter- and intra- regional trade for the BSEC member states. During Turkey's Chairmanship in Office, the IICPSD has concluded partnerships with the BSEC Union of Road Transport Associations (BSEC-URTA) and the International Road Transport Union (IRU) to facilitate transport and trade through the enforcement of the UNECE 1982 International Convention of Harmonization of Frontier Controls of Goods. Signed on 3 October 2012 in Chisinau, Moldova, the Memorandum of Understanding with BSEC-URTA has sealed the mutual commitment of converging efforts for the introduction of the International Vehicle Weight Certificate (IVWC) to enhance transport and trade efficiency and strengthen transparency and human security in regional trade. A similar cooperation

framework is ready for endorsement to include the Economic Cooperation Organization countries as well as the League of Arab States to simplify transport and trade operational mechanisms for more efficiency and lower risks and losses.

Private Sector-based Vocational Training for Sustainable Employment – Lessons learned from Turkey

To address one of the most critical global challenges that is responsible for slow growth, poverty and inequality across countries and regions, which is the skills gap, the IICPSD has conducted in partnership with Koc, Bogazici, Bilgi and Marmara Universities of Turkey and with the participation of fellows and interns from the London School of Economics, Autonomous University of Barcelona and Kent University a research centered on private sector-led vocational training and its contribution to sustainable employment. In the first phase, a few relevant cases of Turkey, such as MLMM, BUTGEM, UMEM, OZIMEK and SUTAS have been analyzed in terms of their financial and labor productivity multipliers and the innovative solutions generated for rapid human capital growth. The second phase will be launched in the international conference that the IICPSD and the Union of Chambers and Commodity Exchanges of Turkey (TOBB) will organize together on 12-13 June and will include other regional and international experiences. Somalia, Liberia, Tajikistan, Kyrgyzstan, Iraq and Afghanistan will be participating in the rollout of the research, as lessons learned from Turkey are relevant in the vocational training reforms that those post-conflict, fragile

countries undergo. The results of the research will be used for a global debate that the IICPSD will host in late 2013 on the need for revised approaches in skills building for more competitive and well functioning labor markets and higher labor productivity as a prerequisite for sustainable growth.

Afghanistan – Kyrgyzstan – Tajikistan Consortium for Agro-food Processing and Trade

A trilateral project for integrated value chains in food processing and trade has been agreed upon with the Governments of Afghanistan, Kyrgyzstan and Tajikistan in the regional consultations held in April 2013 in Dushanbe with the participation of relevant ministers of the three countries and a large number of international partners. At the request of the AKT representatives, the IICPSD will coordinate the project and build the private sector platform that will facilitate the integration of the three markets in the Central Asia region and beyond. The project aims to contribute to stability in the area through the inclusion of youth, women and poor community in supply chains.

Renewable Energy-based Food Security – IICPSD Partnership with IRENA and the Presidency of Iceland

For food security in countries that have experienced crises and famines, the IICPSD in cooperation with the Presidency of Iceland and the International Renewable Energy Agency (IRENA) foster knowledge sharing and partnerships for geothermal energy-based food drying to enhance quality and availability of fish, vegetables and fruits across seasons. Green technologies for food

security represent a distinct area of activity, the IICPSD working closely with relevant actors for creative, environmental friendly solutions.

A message to the development community

As a center of excellence, the IICPSD together with Turkish counterparts and stakeholders invite public and private partners to join the open debate around short and medium term goals that can lead global efforts to reversing economic and climate trends that continue to threaten livelihoods. Only a world governed by UNDP's principles of equity, social cohesion and sustainable human development can guarantee a better future to all.

The Implications of new age FTAs in the Asia-Pacific: TPP and RCEP

Ömer Orhun ÇELİKKOL

T.C. Singapur Büyükelçiliği Müsteşarı

Introduction

A new paradigm for the Asia Pacific Region is in the making. As the global economy evolves towards a growing web of commercial and trade interactions, existing trade blocs are also being reconfigured in the face of rapid geopolitical and socio-economic changes.

This article aims to present a brief overview of the economic and geopolitical implications of the newly emerging Trans-Pacific Partnership vis-à-vis another rising trade structure, the RCEP (Regional Comprehensive Economic Partnership).

Despite the differences in their approaches as well as their shortcomings, the eventual outcome of these two parallel processes can be beneficial to the region, given that they are managed in a sensible way.

Background

As the US and Europe are challenged by the persisting global economic downturn while their GDP growth rates plunge below 2.5 percent, the focus for recovery is shifting more and more towards Asia, with its economic output currently equaling to that of Europe and North America, and expected to exceed by about %50 before 2020.¹

The global economic situation, compounded by the apparent lack of progress in the WTO - Doha Round, has sparked interest in a new generation trade agreements promising wider terms of trade liberalization.

The global economic situation, compounded by the apparent lack of progress in the WTO - Doha Round, has sparked interest in a new generation trade agreements promising wider terms of trade liberalization.

One prevailing multilateral free trade agreement is the Trans Pacific Partnership (TPP), which was initialized by four countries (Brunei, Chile, New Zealand and Singapore) on June 3 2005 under the Trans-Pacific Strategic Economic Partnership Agreement (TPSEP or P4). In 2008 five additional countries (Australia, Malaysia, Peru the US and Vietnam) began negotiations to join the group. Since then Canada, Mexico and Japan have decided to join the negotiations, while Korea and Thailand have also shown interest in the process.

With these economies in partnership, the TPP aims to expand the flow of goods, services and capital in a geography representing 26 trillion USD of combined GDP, or 41% of the global GDP. It would eventually help build a bridge between Asia and the Americas, in the pursuit of a Free Trade Area of the Asia-

1 Basu Das, Sanchita, "RCEP and TPP: Comparisons and Concerns", ISEAS perspective, January 2013.

Pacific (FTAAP), an APEC (Asia Pacific Economic Cooperation) initiative.² The TPP would also remain open to additional parties, including non-APEC members.

Up to date the TPP has held 16 rounds of negotiations till March 2013, with the aim of finalizing them by the end of 2013 or even as early as October, when the APEC meets in Bali/Indonesia.³

The TPP has a comprehensive and ambitious agenda, aiming to forge an all-inclusive agreement that would also consolidate existing FTA's with provisions for protecting intellectual property rights, creation of investor friendly networks and policies, ensuring fair competition between private and state owned companies as well as putting in place ILO core labor standards. The fact that such a wide range of World Trade Organisation Plus (WTO+) issues are encompassed within the TPP, makes it a tough to negotiate agreement and will require significant reforms in domestic industrial and economic policies of most members.

The TPP has a comprehensive and ambitious agenda, aiming to forge an all-inclusive agreement that would also consolidate existing FTA's.

Strategic implications:

The TPP besides being a broad-based FTA agreement, inevitably brings about geopolitical implications as both commerce and politics are intertwined in a mutually reinforcing loop. One would expect that increased

- 2 Basu Das, Sanchita, "The Trans-Pacific Partnership (TPP): Economic and Strategic Implications for the Asia-Pacific", ISEAS perspective, July 2012.
- 3 Foo, Alvin, "11-nation trade pact makes progress", The Straits Times, Singapore, 14 March 2013.

economic interactions would lead to interdependence among nations that would in turn foster a sense of shared responsibility to maintain prosperity through stability and peace. However for this to be the case an economic partnership needs to be perceived as inclusive and fair by all potential participants.

In this regard, there are differing opinions as to how inclusive and integrationist the TPP would eventually become. While the US maintains that through the TPP it aims to prevent division along the Asia-Pacific, there are views that it may actually be engineering this division.

Although at the outset the TPP was not a US led initiative, its evolution has created a perception that the TPP is part of a US strategy to undermine Chinese economic interests in the region, while enforcing its supremacy and pivot role in the Asia-Pacific. The fact that many of the current TPP member countries in negotiations are military allies of the US, reinforce the perception that the US is seeking to strengthen its military hold in East Asia through closer trade relationships.⁴

On the other hand, the so-called platinum standards the US is pushing for in the TPP (like intellectual property rights and stronger labor and environmental standards) make it more difficult for some key economies to join in. As a consequence, regional heavyweights like China and India, which have large economic ties with the

4 Guoyou, Song, "How Will TPP Affect China?", Shenzhen Shangbao, 13 November 2011.

region feel like being left out from the TPP process.⁵ This, one might argue, besides posing a limiting factor for a comprehensive economic trade area, also creates a new source of potential economic rivalry within major regional powers.

There is widespread belief in some Chinese circles that the exclusion of China from the TPP, given its great economic presence in Asia Pacific, emanates from the US's desire to drive the TPP with the strategic objective of marginalizing China,⁶ as part of its strategy of returning to Asia.⁷

Thus, many Chinese scholars argue that the US intentions behind joining TPP negotiations are not economic but geopolitical, specifically to contain China's rise in East Asia through lowering Asia Pacific nations' dependence on China⁸ by means of attracting ASEAN countries and other US allies in East Asia. This leads some to assert that the US intends to contain China through "diluting" and "reducing" its influence in the Asia-Pacific, estranging it from its region through TPP's "soft confrontation".⁹

5 Armstrong, Shiro, "The TPP, APEC and East Asian Trade Strategies", www.eastasiaforum.org, 14 November 2011.

6 MacKinnon, Mark, "Blocks within blocs undermining APEC, The Globe and Mail, 7 September 2012.

7 Xiangyang, "TPP: A Serious Challenge for China's Rise", International Economic Review. No. 2, 2012, p.12-17

8 Yuan, Wen jin, "The Trans Pacific Partnership and China's Corresponding Strategies", CSIS, June 2012.

9 Jiemian Yang, "The Change of America's Power and Restructuring of the International System, International Studies, No. 2, 2012, p. 57.

With its growing economic and political might, the Chinese “peaceful rise” is to a certain extent undermined by a deeply rooted historical strategic mistrust between China and its neighbors.

On the other side of the Pacific, most US academics offer a different perspective on US’s involvement in the TPP process. Some argue that, the TPP is not designed to contain China, on the contrary its ultimate goal is to integrate China into the regional trade system, through subjecting it to new, higher standard rules. In this regard, one could also suppose that the US strategy is not to economically “contain” China, but to “constrain” it within the persisting rules of international trade.¹⁰ To this end, the US also maintains that the TPP is open to any potential participants, including China, while maintaining its position as a game setter.

The potential impact of the TPP on China would essentially be dependent on the agreement’s success in achieving all its stated goals as well as the extent and outcome of the Chinese response.

The Chinese Response: RCEP

With its growing economic and political might, the Chinese “peaceful rise” is to a certain extent undermined by a deeply rooted historical strategic mistrust between China and its neighbors. To counteract these sentiments the Chinese government has been pursuing to build closer ties with its ASEAN neighbors politically by offering economic benefits through FTAs.

The US encroachment to the Chinese backyard (through its pivot role and the TPP) has been a catalyst in hastening the process of pushing its own

10 Yuan, Wen jin, “The Trans Pacific Partnership and China’s Corresponding Strategies”, CSIS, June 2012.

comprehensive FTA agenda, as a means to gain the upper hand in this race for economic influence, as well as a rebalancing act to curb US political primacy in Asia-Pacific.¹¹ (Although one should also mention that the Chinese incentives have been undercut by its unwillingness to solve its territorial disputes mainly in the South China Sea.)

A visible response came during the November 2012 ASEAN Summit when the ASEAN-led Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) was launched, as an FTA between ASEAN and ASEAN's FTA partners (Australia, New Zealand, China, South Korea, Japan and India). Many observers immediately labeled it as a Chinese response or alternative to the US led TPP.

RCEP is expected to be a high-quality and beneficial economic partnership agreement, aiming to broaden and deepen the current FTA engagements. Since the RCEP negotiating members already have an FTA structure in place the main goal will be to integrate these FTAs into a regional economic framework.

Compared to the TPP, RCEP is said to have less demanding set of commitments (mostly excluding intellectual property rights, labor standards, competition policy, investment rules, the role of state-owned enterprises and the environment). It is expected to be finalized by the end of 2015 and will encompass a region constituting almost half of the global market and a third of the world's economic output. RCEP, as the

A visible response came during the November 2012 ASEAN Summit when the ASEAN-led Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) was launched, as an FTA between ASEAN and ASEAN's FTA partners (Australia, New Zealand, China, South Korea, Japan and India).

11 Yuan, Wen jin, "The Trans Pacific Partnership and China's Corresponding Strategies", CSIS, June 2012.

TPP, also advocates an open accession and welcomes any ASEAN FTA partner to participate in the future.¹²

Despite their grand ambitions for liberating trade in a wide geography, both TPP and RCEP have been subject to various criticisms.

One perceived problem is that these new regimes reflect, to a great extent big power preoccupations. Both China and the US view these initiatives as a means of ensuring export opportunities for their own domestic industries while protecting them (by means of discriminating against imports, and incase of TPP, strict rules of origin and property rights). It goes without saying that their interests may be beyond those of other participating states such as Vietnam.¹³

Some observers also voice concern that the overlapping membership (Brunei, Singapore, Malaysia, Vietnam, New Zealand, Australia and recently Japan) in both TPP and RCEP might undermine the effective functioning and integrity of both initiatives. The fact that not all ASEAN members are included in the TPP might also cause divisions in ASEAN and undermine its centrality.¹⁴

A similar criticism is that new structures like the TPP and RCEP create blocs within blocs, which might end up blocking other regional cooperation processes such

A similar criticism is that new structures like the TPP and RCEP create blocs within blocs, which might end up blocking other regional cooperation processes such.

12 Basu Das, Sanchita, "RCEP and TPP: Comparisons and Concerns", ISEAS perspective, January 2013.

13 Desker, Barry, "Time to return to global trade talks", The Straits Times, 30 March 2013.

14 Basu Das, Sanchita, "RCEP and TPP: Comparisons and Concerns", ISEAS perspective, January 2013.

as the APEC and WTO, resulting in a “noodle-bowl” effect of overlapping structures that risk impeding each other’s development. Given that both the US and China are pursuing their own regional FTA’s, might eventually further erode support and political will for the pursuit of the Doha Round, and undermine other initiatives that are more focused at addressing global risks and solutions.¹⁵

In the case of the TPP, various activists claim that it goes beyond the realm of tariff reduction and trade promotion, granting unprecedented powers to corporations and harming consumer, labor and environmental interests. They point out that the agreement offers new privileges for major corporations while weakening nation states’ power to oppose them. Another criticism is that it risks restraining the development and production of generic medicine by protecting predominantly US patents, which in turn would harm patients especially developing countries due to high treatment costs.¹⁶

Although currently attention is more focused on the potential for competition between them, RCEP and TPP envisage a new generation of trade liberalization initiatives.

Conclusion: Success or Failure?

Although currently attention is more focused on the potential for competition between them, RCEP and TPP envisage a new generation of trade liberalization initiatives following two alternative paths that some hope would one day converge into one.

15 Yuan, Wen jin, “The Trans Pacific Partnership and China’s Corresponding Strategies”, CSIS, June 2012.

16 “Trans-Pacific Strategic Economic Partnership”, Wikipedia.

In order to be successful the TPP and RCEP members, especially the developing ones, will have to support initiatives with complementary domestic reforms that would prepare them for competitive pressures and support their economic integration.

If successful, both the TPP and RCEP would be unprecedented accomplishments in Asia-Pacific's economic integration, facilitating trade through production networks, resulting in enhanced regional interdependence and cooperation.

The recent decision by Japan to join TPP negotiations, albeit internal opposition can be seen as a significant boost factor to TPP's future success.

The TPP will effect US leadership in the region. If it fails the US pivot strategy towards Asia will remain without the economic pillar risking it to be viewed as solely military in nature and stand precariously on hard power politics. Without a high quality TPP, trade development in Asia would be governed mainly by the RCEP.¹⁷

The recent decision by Japan to join TPP negotiations, albeit internal opposition (over concerns about the opening up of agricultural and fishing sectors to free trade), can be seen as a significant boost factor to TPP's future success. On the other hand, it should also be noted that Japan is part of the RCEP negotiations as well. In this context, as a future prospect, overlapping membership of various countries in both TPP and RCEP might also serve as an incentive to bring them closer. Those countries that straddle both initiatives could play a constructive role in creating closer synergy

17 Scissors, Derek, "What a Good Trans-Pacific Partnership Looks Like", The Heritage Foundation, Background, 8 March 2013.

and conformity between the two, strengthening the prospects of harmonization in the future.¹⁸

Both TPP and RCEP are ambitious projects for deeper economic integration in the Asia-Pacific, which should be managed with care so as to not create another confrontational ground for the US and China.¹⁹ While it is possible that initially both processes may generate some competition and rivalry for each other, a direct confrontation between China and the US seem unlikely. It is also within the realms of possibility that eventually both paths can converge in APEC's ultimate goal of a free trade area of the Asia Pacific (FTAAP). Thus increasing annual welfare gains to the estimated 862 billion USD levels by 2025.²⁰

-
- 18 Desker, Barry, "Time to return to global trade talks", The Straits Times, 30 March 2013.
- 19 Basu Das, Sanchita, "The Trans-Pacific Partnership (TPP): Economic and Strategic Implications for the Asia-Pacific", ISEAS perspective, July 2012.
- 20 Petri, Peter, "The TPP and Asia Pacific Integration: A Quantitative Assessment" East-West Center Working Papers, No 119, October 2011.

Küresel Düzendeyeni Arayışlar: Şangay İşbirliği Örgütü ve Türkiye

Dr. M. Cüneyt YENER

Dr. M. Cüneyt Yener Hazine Müsteşarlığı Kamu Sermayeli Kuruluş ve İşletmeler Genel Müdürlüğü'nde görev yapmaktadır. Burada yer alan görüş ve öneriler kendisine ait olup, Hazine Müsteşarlığı Kamu Sermayeli Kuruluş ve İşletmeler Genel Müdürlüğü veya başka bir kurumu bağlamamaktadır

Özet

Bu çalışmanın amacı, soğuk savaş sonrası süreçte Amerika Birleşik Devletleri'nin tek kutuplu düzenine karşı alternatif bir oluşum olarak ortaya çıkan Şangay İşbirliği Örgütü'nün geçirdiği evrimden bahisle, oluşan yeni düzendeyükemizin yararına olacak fırsatların araştırılmasıdır. Bu çerçevede, Şangay İşbirliği Örgütü ve örgütün temelini oluşturan Şangay Beşlisi'nin tarihçesine ve gelişimine ilişkin genel bilgiler verilmektedir. Örgütün gündeminde ekonomik konuların yerinin ve öneminin artmasından yola çıkarak, Türkiye'nin uluslararası arenada daha etkin bir temsile sahip olması yönünden ülkemizin G-20 kapsamındaki faaliyetlerinde Dışişleri Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığı arasındaki verimli işbirliği ve koordinasyonun Şangay İşbirliği Örgütü ile ilişkilerde de bir model teşkil edebileceğine yönelik bir değerlendirme yapılmaya çalışılmaktadır.

Anahtar kelimeler: Şangay İşbirliği Örgütü, Şangay Beşlisi, üyelik, gözlemci, diyalog ortamı.

1. Şangay İşbirliği Örgütü

Şangay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrasında tek küresel güç haline gelen Amerika Birleşik Devletleri'ne (ABD) alternatif oluşumların en önemlisi olarak nitelendirilebilir.

Şangay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrasında tek küresel güç haline gelen Amerika Birleşik Devletleri'ne (ABD) alternatif oluşumların en önemlisi olarak nitelendirilebilir. Tek kutuplu bir dünyada, siyasi ve ekonomik ablukaya alınma kaygısı, Rusya Federasyonu (Rusya) ile Çin Halk Cumhuriyeti'ni (Çin) işbirliği yapmaya zorlamıştır.

ŞİÖ ilk aşamada Çin ile eski Sovyetler Birliği arasındaki sınır sorunlarının çözülmesi, bu çerçevede sınır bölgelerinde güven artırıcı önlemlerin alınması ve sınır bölgelerinin silahsızlandırılması amacıyla ortaya çıkmıştır. Söz konusu sorunların çözümüne yönelik olarak 26 Nisan 1996 tarihinde Çin'in Şangay şehrinde Çin, Rusya, Kazakistan, Kırgızistan ve Tacikistan tarafından imzalanan anlaşma ile Şangay Beşlisi doğmuş, oluşumun beşinci yılında 15 Haziran 2001'de Özbekistan'ın katılımıyla ŞİÖ adını almıştır.

Bu yeni oluşum ile gündem, sınır bölgelerinde güven artırıcı önlemlerin alınması ve sınır bölgelerinin

silahsızlandırılması konularının da ötesinde, siyasi, diplomatik, ekonomik ve ticari konuları da içine alacak şekilde genişletilmiştir.

2. Bölgesel Sorunlar

Çin ile Rusya arasındaki sınır sorunlarının tarihi 19. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Çin ve diğer dört ülkenin sınırı toplamda 7.000 km'nin üzerindedir. Özellikle soğuk savaş döneminde gergin geçen Çin-Sovyet ilişkileri, her iki ülkenin sınır bölgelerinde önemli ölçüde askeri güç bulundurmasına yol açmış, zaman zaman da bu bölgelerde askeri çatışmalar yaşanmıştır. Bunların en önemlisi 1969 yılında meydana gelen ve yaklaşık 7 ay süren Zhenbao¹ Adası vakasıdır.

Rus tarihçilere göre bu olayın en önemli sonuçları Çin'in dünya ölçeğinde önemli bir oyuncu olma arzusu ve Çin-ABD ilişkilerinin geliştirilmesi olmuştur. Bu kapsamda, Çin'in 1960'lı yılların başından itibaren sınır bölgelerinde artan askeri hareketliliğinin nedeninin, 1950'li yılların sonlarından itibaren başlayan "Sovyetler Birliği'nden ideolojik olarak uzaklaşma isteği" olduğu ileri sürülmektedir.

1980'lerin ortalarından itibaren sınır görüşmeleri çerçevesinde ilişkilerde bir yumuşama gözlenmekle birlikte 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılması, sorunu daha da derinleştirmiştir. Afganistan'daki siyasi istikrarsızlık ve Taliban gibi kökten dinci grupların silah zoruyla ülke yönetimine hakim olma mücadelesi, bölgede yeni kurulan devletlerdeki siyasi yapıyı önemli ölçüde tehdit eder boyuta ulaşmıştır.

ŞİÖ ilk aşamada Çin ile eski Sovyetler Birliği arasındaki sınır sorunlarının çözülmesi, bu çerçevede sınır bölgelerinde güven artırıcı önlemlerin alınması ve sınır bölgelerinin silahsızlandırılması amacıyla ortaya çıkmıştır.

1 "Cinbao" okunur.

Sorunun çözümüne yönelik olarak Sovyetler Birliği sonrasında yeni kurulan devletler arasında çeşitli görüşmeler yapılmışsa da esas muhatap olan Çin'in içinde yer almadığı bir çözümün kalıcı olmayacağı anlaşılmış, bölgesel barışın tesisi için temel şartlardan birisinin Çin ile sınır sorunlarının çözümü olduğu hususu, başta Rusya olmak üzere Çin ile sınırı bulunan eski Sovyet Cumhuriyetleri tarafından ifade edilmiştir.

3. Örgütün Tarihsel Gelişimi

Söz konusu gelişmeler sonrasında beş ülke arasında 1996 yılında Şangay'da yapılan ilk toplantının gündemi salt sınır sorunları olarak belirlenmiştir. Bu açıdan bakıldığında toplantı başarılı olmuş, ülkeler sınır bölgelerinde saldırgan faaliyetlerde bulunmamak, askeri faaliyetlerin ölçeğini ve sayısını azaltmak, 100 km içindeki faaliyetlerden birbirlerini haberdar etmek, faaliyetlere gözlemci göndermek gibi konularda mutabakata varmışlardır.

Moskova'da 24 Nisan 1997 tarihinde yapılan ikinci toplantıda devlet başkanları sınır bölgelerindeki askeri güçlerin azaltılması ve askeri konuşlandırmaların savunma düzeyine indirilmesi konusunda anlaşmışlardır.

Üçüncü toplantı 3 Temmuz 1998 tarihinde Kazakistan'ın başkenti Almatı'da yapılmıştır. Oluşumun geçirdiği bir evrim olarak nitelendirilebilecek olan bu toplantıda ilk defa ekonomik işbirliği, kökten dinci akımlarla ve uluslararası suçlarla mücadele gibi sınır ve savunma konularından farklı konular gündeme alınmıştır. İlk iki toplantıda bir yanda Çin, diğer yanda dört ülke olmak üzere iki taraflı bir yapıda gerçekleşen müzakereler

Almatı toplantısı ile yön değiştirmiş, görüşmeler beş ülke arasında çok taraflı bir yapıya dönüşmüştür.²

Bu toplantının bir diğer önemli sonucu da, oluşumun Güney Asya'daki nükleer silahlanma yarışının durdurulması ile dünya genelinde nükleer silahların azaltılması konularında uluslararası çabalara destek olma arzusunun vurgulanmasıdır. Bu yaklaşım, Şangay Beşlisi'nin bölgesel konularla sınırlı bir oluşum yerine dünya ölçeğinde söz sahibi olma isteğinin ifadesi şeklinde yorumlanabilir.

Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te 24 Ağustos 1999 tarihinde yapılan dördüncü toplantıda üye ülkeler işbirliğinden ve elde edilen sonuçlardan duydukları memnuniyeti ifade etmiş, düzenli zirve toplantıları dışında çeşitli düzeylerdeki hükümet görevlilerinin bir araya gelmesi ve iletişimin sürekli olması konularında mutabık kalmışlardır.

Beşinci toplantı 5 Temmuz 2000 tarihinde Tacikistan'ın başkenti Duşanbe'de yapılmıştır. Üye ülkeler Birleşmiş Milletler Ana Sözleşmesinin amaç ve prensiplerine bağlılıklarını vurgulamış, Çin'in Tayvan'la birleşme isteği ile Rusya'nın Çeçen sorunundaki pozisyonuna desteklerini ifade etmişlerdir. Ülkeler 1972 tarihli Anti Balistik Füze (Anti-Ballistic Missile - ABM) anlaşmasının önemine işaret etmiş ve Tayvan'ın füze şemsiye sisteminde yer almasına karşı olduklarını belirtmişlerdir. Buna ek olarak, Afganistan'daki politik gelişmeler konusundaki endişelerini dile getiren üye

2 Jia, Qingguo, The Success of the Shanghai Five: Interests, Norms and Pragmatism, www.comw.org/cmp/fulltext/0110jia.htm

Örgütün amaçları olarak karşılıklı güven ve iyi komşuluk ilişkileri, siyasi, ekonomik, ticari, bilim ve teknoloji, kültür, eğitim, enerji, ulaştırma ve çevresel konularda işbirliği ile bölgesel barışın sağlanması, güvenlik ve istikrar ile küresel ölçekte demokrasi ve rasyonellik temelli yeni bir ekonomik ve siyasi düzen oluşturulması konuları yer almıştır.

ülkeler, bütün tarafları içine alacak diyalog sürecinin ivedilikle başlatılmasının önemini vurgulamışlardır.³

15 Haziran 2001 tarihinde Şangay'da yapılan toplantıya Özbekistan da davet edilmiştir. Bölgesel dengeler göz önüne alındığında Özbekistan, nüfusunun büyüklüğü, halkının bağımsızlık, din ve dil faktörlerine olan duyarlılığı ve ABD ile olan ilişkilerin derecesi gibi nedenlerle önemli bir figür olarak ortaya çıkmaktadır. Ortak deklarasyon ile önce Özbekistan üyeliğe kabul edilmiş, ardından ŞİÖ'nün kurulduğu ilan edilmiştir. Deklarasyon içeriğinde üye ülkeler arasındaki işbirliğinin daha da artırılması ve yeni konuların gündeme alınması hususları yer almıştır.

7 Haziran 2002 tarihinde Petersburg'da yapılan toplantıda ŞİÖ Ana Sözleşmesi imzalanmıştır. Bu sözleşme ile örgütün amaç ve ilkeleri, organizasyon yapısı, çalışma usul ve esasları açık bir şekilde tanımlanmış ve en önemlisi oluşumun uluslararası hukuka uygunluğuna vurgu yapılmıştır.

Sözleşmede örgütün amaçları olarak karşılıklı güven ve iyi komşuluk ilişkileri, siyasi, ekonomik, ticari, bilim ve teknoloji, kültür, eğitim, enerji, ulaştırma ve çevresel konularda işbirliği ile bölgesel barışın sağlanması, güvenlik ve istikrar ile küresel ölçekte demokrasi ve rasyonellik temelli yeni bir ekonomik ve siyasi düzen oluşturulması konuları yer almıştır.

4. Örgütün Organları

ŞİÖ kurumsal olarak toplantı mekanizması ve daimi organlar olmak üzere iki unsurdan oluşmaktadır.

3 "Shanghai Five" Nations Sign Joint Statement, www.english.peopledaily.com.cn/200007/06/eng20000706_44803.html

Toplantılar devlet başkanları, hükümet başkanları ile dışişleri bakanları düzeyinde olmaktadır. Bu toplantılar düzenli olarak her yıl bir üye ülkede yapılmakta olup toplantı sırası ülkelerin Rus alfabesindeki sırasına göre belirlenmektedir. Dışişleri bakanları toplantısı devlet başkanları toplantısından bir ay önce yapılmaktadır.⁴

İşbirliği yapılan alanlarda, konuya bağlı olarak diğer bakanlıklar ile kurum/kuruluşlar düzeyinde toplantılar da düzenlenmektedir. Koordinasyon ve idare organı olan Ulusal Koordinatörler Konseyi toplantıları yılda en az üç defa yapılmaktadır.

Örgütün daimi sekreteryası Şangay şehrinde olup Ocak 2004 tarihinden itibaren resmen faaliyete geçmiştir. Örgütün resmi dilleri Rusça ve Çince'dir.

Örgütün daimi organı olan Bölgesel Terörle Mücadele Kuruluşu'nun (Regional Anti-Terrorism Structure - RATS) merkezi Özbekistan'ın başkenti Taşkent'tir. RATS, Ocak 2004 tarihi itibarıyla faaliyettedir.

5. Gündem

İlk beş yıllık tarihçesine bakıldığında, başlangıçta tek gündem maddesi sınır güvenliği olan oluşumun, adım adım ikili bir yapıdan çok taraflı bir yapıya doğru değişim gösterdiği, bölgesel güç olmanın ötesinde dünya ölçeğinde etkili bir oluşuma dönüşmeye başladığını söylemek yanlış olmayacaktır.

İlk başta gündemin tek bir konu ile sınırlı olması, ülkelerin tüm zamanlarını ve sınırlı kaynaklarını

4 Shanghai Cooperation Organization, 2004/01/07, Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, www.fmprc.gov.cn/eng/topics/sco/t57970.htm

bir noktaya yöneltebilmelerine olanak sağlamış, bu yapı sorunun çözümünü kolaylaştırmıştır. Sınır anlaşmazlıkları uluslararası ilişkilerde çözümü en zor olan konuların başında gelmekte, kolaylıkla askeri çatışmalara, hatta savaflara dönüşebilmektedir. Sınır sorunlarının üstesinden gelinebilmesi ülkelerin birbirlerine olan güvenlerini artırmış, bu durum gündemin genişletilebilmesine imkan vermiştir.⁵

Günümüzde örgütün gündemi güvenlik, ekonomi, ulaştırma, enerji gibi çok geniş bir yelpazeden oluşmaktadır. Bunlardan güvenlik ve ekonomi konularındaki işbirliği birinci önceliklidir. Sınır sorunlarının çözümünde önemli ölçüde aşama kaydedildiği dikkate alındığında örgütün gelişmesi ve genişlemesi için temel işbirliği alanı ekonomidir.

Oluşumun ŞiÖ adı altında yeniden yapılandığı Haziran 2001 Şangay toplantısının akabinde, 14 Eylül 2001 tarihinde Almatı'da yapılan toplantıda bölgesel ekonomik işbirliği konuları görüşülmüş, üye ülkeler arasında ekonomi ve ticaretin kolaylaştırılmasına ilişkin mutabakat zaptı imzalanmış, 2002 yılında bu yönde mekanizmalar kurulmuş, 23 Eylül 2003 tarihinde Şangay'da yapılan ikinci toplantıda ise ekonomik ve ticari ilişkilere ilişkin bir plan üzerinde anlaşılmıştır.

6. Örgütün Başarısı

Pekin Üniversitesi'nden Profesör Jia Qingguo'ya⁶ göre oluşumun başarısının arkasında üç neden

5 Jia, Qingguo, The Success of the Shanghai Five: Interests, Norms and Pragmatism, www.comw.org/cmp/fulltext/0110jia.htm

6 "Çinguo" okunur.

bulunmaktadır; ortak çıkarlar, uluslararası gelişmelere ortak tavır alma ve karşılaşılan sorunların aşamalı olarak çözülmesi yaklaşımı.⁷

Ortak çıkarlar üye ülkeler arasındaki işbirliğinin temelini oluşturmaktadır. Oluşumun başlangıcında beş ülkenin de en önemli ortak sorunu Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrasında sınır bölgelerinde artan belirsizliklerin çözümüne olan acil gereksinimdir. Sınır sorunlarının milliyetçi akımları tetikleme potansiyeli üye ülkelerin güvenlik endişelerini artırmıştır.

Ülkelerin yerel siyasi istikrara yönelik endişeleri de sınır sorunlarının çözümünde teşvik edici bir unsur olmuştur. Kökten dinciliğin Çin'in kuzey batısındaki Sincan-Uygur Özerk Bölgesi'ndeki ayrılıkçı akımları teşvik etmesine ek olarak, Tavyan'daki bağımsızlık hareketleri Tavyan Boğazı'ndaki askeri gerilimi artırmıştır. 1990'lı yılların ortalarına rastlayan bu dönemde Çin, başta ABD olmak üzere bazı batılı ülkelerin özellikle demokrasi konusunda yoğun baskısına maruz kalmıştır.

Aynı dönemde Rusya da iç sorunlarıyla yüzleşmektedir. Yürütülen reformların başarısız olması Rusya ekonomisini derin bir krize sokmuş, başlangıçta demokrasiye geçişin yarattığı iyimser hava yerini gerilime ve kötümserliğe bırakmıştır. Çin örneğinde olduğu gibi, ABD ve batılı ülkelerin insan hakları ve Çeçenistan konularında Rusya üzerinde yoğun baskı uyguladığı görülmektedir.

Oluşumun başlangıcında beş ülkenin de en önemli ortak sorunu Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrasında sınır bölgelerinde artan belirsizliklerin çözümüne olan acil gereksinimdir.

7 Jia, Qingguo, The Success of the Shanghai Five: Interests, Norms and Pragmatism, www.comw.org/cmp/fulltext/0110jia.htm

Şangay Beşlisi
ülkelerindeki
iç sorunların
dış baskılara
karşı savunma
direncini azaltması,
uluslararası
gelişmelere
ortak tavır
alınması suretiyle
bu zafiyetin
giderilebilmesine
olanak sağlamıştır.

Diğer üç ülke; Kazakistan, Kırgızistan ve Tacikistan da ekonomik sorunlarla karşı karşıyadır. Bu dönemde üç ülke de devlet yapısını yeni oluşturmaktadır. Zayıf ulusal kimlik ve etnik farklılıklar bölgede yükselişe geçen kökten dinci akımlarla birleştiğinde, iç sorunlarının halledilebilmesi için dış güvenlikte sorun yaşanmaması konusunda görüş birliği oluşmuştur. Böyle bir çözüm yöntemi de Rusya ve Çin'in desteğini gerektirmektedir. Sınır sorunlarının çözüme kavuşturabilmesi üye ülkelerin enerjilerini iç sorunların çözümüne yöneltmelerini kolaylaştıracaktır.

Dış siyaset yönünden bakıldığında ise bu oluşum, Çin'in dünya barışını tehdit eden bir ülke olmak yerine uluslararası yapıcı bir güç olarak ortaya çıkması, Rusya için Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrasında kaybedilen süper güç statüsünün geri kazanılması, Kazakistan, Kırgızistan ve Tacikistan için ise yeni ülkeler olarak uluslararası düzeyde tanınma ve kabul görme ile kökten dincilikle mücadele için elverişli bir ortam sağlayacaktır.⁸

Şangay Beşlisi ülkelerindeki iç sorunların dış baskılara karşı savunma direncini azaltması, uluslararası gelişmelere ortak tavır alınması suretiyle bu zafiyetin giderilebilmesine olanak sağlamıştır. Üyeler arasında saldırgan davranışlardan kaçınma, birbirlerinin içişlerine müdahale etmeme gibi Birleşmiş Milletler Ana Sözleşmesi ile uyumlu prensipler belirlenmiş, dünyanın nükleer silahlardan arındırılmasına yönelik yaklaşım teyit edilmiştir.

8 Jia, Qingguo, The Success of the Shanghai Five: Interests, Norms and Pragmatism, www.comw.org/cmp/fulltext/0110jia.htm

Karşılaşılan sorunların pragmatik bir şekilde aşamalı olarak çözülmesi yaklaşımı da oluşumun başarısının ardındaki nedenlerden biri olmuştur. Başlangıçta ülkelerin yalnız bir soruna konsantre olmaları, bu ortak sorun etrafında karşılıklı güvenin artırılmasına ve çözüm yollarının bulunabilmesine olanak sağlamıştır. Sınır anlaşmazlığı gibi zor bir sorunun üstesinden gelinebilmesi, ülkeler arasında tesis edilen güven ortamı çerçevesinde gündemin farklı konuları içerecek şekilde genişlemesine imkan vermiştir.

ŞİÖ ülkeleri 2,7 milyarlık nüfusu ile dünya nüfusunun % 38'ini oluşturmaktadır. Buna ek olarak oluşum, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin veto hakkına sahip beş daimi üyesinden ikisini içermektedir. Bunlar, üye sayısı bu kadar az olan bir oluşumun gücü açısından önemli göstergelerdir. Güvenlik kaygıları nedeniyle sınır sorunlarının çözümüne yönelik olarak atılan adımların zaman içerisinde siyasi ve ekonomik konuları içine alacak şekilde kurumsallaşması, oluşumun bölgesel bir yapılanmanın ötesinde küresel bir yapılanmaya doğru gittiğini göstermektedir.

ŞİÖ'nün iki ana gücü olan Rusya ile Çin'in bu oluşumdan beklentileri farklılık göstermektedir.

7. Üye Ülkelerin Beklentileri

ŞİÖ'nün iki ana gücü olan Rusya ile Çin'in bu oluşumdan beklentileri farklılık göstermektedir. Çin, ŞİÖ'nü güven artırıcı askeri önlemlerin ötesinde ekonomik ve siyasi bir oluşum olarak görmektedir. Son dönemlerdeki ekonomik performansı ve sınır sorunlarının çözümünün yarattığı güven ortamı göz önüne alındığında bu oluşum bölge ülkeleri üzerinde Çin'in siyasi ve ekonomik nüfuzunu artırması için uygun bir ortam yaratabilecektir.

Çin'den farklı olarak Rusya ise oluşumu, 1993 yılında başlattığı “yakın çevre doktrini” çerçevesinde yeniden şekillendirdiği dış politika anlayışına paralel olarak, etki sahası olarak görmeye devam ettiği Orta Asya devletlerinin Çin ile olan ilişkilerini kontrol edebileceği bir yapı olarak görmektedir.

Bu farklı bakış açılarına karşılık her iki ülkenin ortak noktası ŞİÖ'nün bölgedeki ABD etkisinin azaltılmasında kullanılabileceğidir.⁹

Diğer üyeler Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Tacikistan ise bu oluşumu Çin ile aralarında ekonomi ve güvenlik sorunlarının çözümünde diyalog kurabilecekleri bir ortam olarak değerlendirmektedir. Soğuk savaş sonrası dönemde ABD'nin bölgeye yönelik birinci önceliğinin nükleer silahların denetimi ve enerji güvenliği olması nedeniyle bu ülkeler sorunlarının çözümü için Moskova ve Pekin'e yönelmiştir.

Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Tacikistan, ŞİÖ içinde Çin'in de yer alması ile Rusya'nın üzerlerindeki Sovyet döneminden kalma etkilerinin azalabileceğini, buna karşın Rusya'nın varlığının da Çin'in bölgede artan nüfuzunu dengeleyebileceğini öngörmektedir.

8. Diğer Ülke ve Uluslararası Kuruluşlarla İlişkiler

Örgütün amaçları, potansiyeli ve sağlıklı gelişimi dünyanın dikkatini çekmiş, birçok ülke ve uluslararası organizasyon ŞİÖ ile temas kurma ve işbirliği

9 Özdaşlı, Esmâ, Çin ve Rusya Federasyonu'nun Perspektifinden Şanghay İşbirliği Örgütü, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl 4, Sayı 6, 2012 Bahar, sayfa 110-111.

olanaklarını araştırma konusunda çaba göstermeye başlamıştır. Üye ülke dışışleri bakanlarının 23 Kasım 2002 tarihinde Moskova’da yapılan toplantısında örgütün diğer ülkelerle ve uluslararası organizasyonlarla ilişkilerini organize edecek geçici bir düzenleme üzerinde mutabık kalınmıştır.¹⁰

17 Haziran 2004 tarihinde Taşkent’te yapılan Devlet Başkanları Zirvesi’nde “Gözlemci Statüsüne İlişkin Yönetmelik”, 28 Ağustos 2008 tarihinde Duşanbe’de yapılan Zirve’de de “Diyalog Ortağı Statüsüne İlişkin Düzenlemeler” kabul edilmiştir.

“Diyalog ortağı” statüsü, “gözlemci” statüsüne sahip olmayan üçüncü ülkelerin örgütle belli alanlarda sınırlı işbirliği yapmalarına olanak sağlamaktadır. Bahse konu statü, örgütle kurumsal bağın derecesi bakımından “gözlemci” statüsünün altında yer almaktadır.

Örgütün altı daimi üyesine ek olarak Afganistan, Hindistan, İran, Moğolistan ve Pakistan olmak üzere “gözlemci” ülke statüsünde beş üye ile Türkiye, Sri Lanka ve Beyaz Rusya olmak üzere “diyalog ortağı” statüsünde üç ülke bulunmaktadır. Bu ülkelerden diyalog ortağı Beyaz Rusya ve Sri Lanka gözlemci, gözlemci olan Hindistan, Pakistan ve İran ise tam üye olmak istemektedir.

9. Türkiye-Örgüt İlişkileri

Türkiye, Dışışleri Bakanı Sn. Davutoğlu’nun ŞİÖ Genel Sekreteri’ne muhatap 23 Mart 2011 tarihli

Örgütün altı daimi üyesine ek olarak Afganistan, Hindistan, İran, Moğolistan ve Pakistan olmak üzere “gözlemci” ülke statüsünde beş üye ile Türkiye, Sri Lanka ve Beyaz Rusya olmak üzere “diyalog ortağı” statüsünde üç ülke bulunmaktadır.

10 Shanghai Cooperation Organization, 2004/01/07, Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China, www.fmprc.gov.cn/eng/topics/sco/t57970.htm

mektubuyla “diyalog ortağı” statüsü kazanmak üzere başvuruda bulunmuştur. Bu başvuru, 11 Mayıs 2012 tarihinde Pekin’de gerçekleşen ŞİÖ Dışışleri Bakanları Toplantısı’nda ele alınmış, 6 - 7 Haziran 2012 tarihlerinde yine Pekin’de düzenlenen ŞİÖ Devlet Başkanları Zirvesi’nde oybirliğiyle kabul edilmiştir.

Türkiye, Dışışleri Bakanı Sn. Davutoğlu’nun ŞİÖ Genel Sekreteri’ne muhatap 23 Mart 2011 tarihli mektubuyla “diyalog ortağı” statüsü kazanmak üzere başvuruda bulunmuştur.

Pekin’de düzenlenen ŞİÖ Devlet Başkanları Zirvesi’nde oybirliğiyle kabul edilmiştir.

Almatı’da 26 Nisan 2013 tarihinde Dışışleri Bakanı Sn. Davutoğlu ile ŞİÖ Genel Sekreteri Dmitry Mezentsev tarafından imzalanan mutabakat zaptı ile Türkiye resmen “diyalog ortağı” olmuştur.

Küresel gelişmelerin yönü dikkate alındığında Türkiye’nin “diyalog ortağı” statüsünün çok taraflı dış politikamıza yeni bir boyut kazandıracakı düşünülmektedir. Küresel ekonomik düzende Asya’nın yükselişi devam ettiği sürece, ilerleyen dönemde yeni üye ve işbirliği alanlarıyla daha da genişlemesi beklenen ŞİÖ ile işbirliğinin artırılmasının Türkiye için yeni fırsatlar yaratması kuvvetle muhtemeldir.

Türkiye, jeopolitik konumunun ötesinde, askeri gücü ve son on yıllık dönemdeki ekonomik performansı dikkate

alındığında önemli bir bölgesel güç olarak ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan, ulaştığı ekonomik büyüklüğe ve üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmesine rağmen uzun bir süredir üyelik görüşmelerinin devam ettiği Avrupa Birliği'nin (AB) bir parçası haline de gelememiştir. Üretim faktörlerinin ve buna bağlı olarak finansal piyasaların batıdan doğuya yöneldiği bir süreçte Türkiye'nin ŞİÖ'ne tam üyeliğinin getirebileceği faydaların tartışılması uygun olacaktır.

Örgütün iki itici gücü olan Rusya ve Çin ile aramızda önemli siyasi sorunlar bulunmadığı gibi ticari ilişkilerin ulaştığı nokta dikkate alındığında Türkiye-ŞİÖ ilişkilerinin geliştirilmesinin bir sorun yaratmayacağı düşünülmektedir. Nitekim Türkiye her iki ülkeyle G-20 platformunda yakın çalışmaktadır.

Türkiye'nin, diğer üye ülkeler Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Tacikistan ile tarihsel ve kültürel bağları bulunmakta olup son yıllarda ticari ilişkilerde de önemli gelişmeler olmuştur. Bu ülkelerde nüfusun önemli bir bölümü müslümandır.

Türkiye'nin NATO üyesi olmasının, ŞİÖ ile ilişkilerin doğu ve batı arasındaki askeri güven ortamının oluşturulmasına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda Türkiye'nin "diyalog ortağı" olarak kabul edilmesi, ŞİÖ'nün askeri bir kimlik taşımadığını, herhangi bir ittifakı da hedef almadığını dünya kamuoyuna gösterme amacı taşıdığı şeklinde yorumlanabilir.

Bu gün için AB en önemli ticari ortağımız konumundadır. Bununla birlikte bu durum yavaş da olsa değişme eğilimindedir. Nitekim Başbakan Sn. Erdoğan son dönemlerdeki beyanlarında AB'nin genel

Almatı'da 26 Nisan
2013 tarihinde
Dışişleri Bakanı Sn.
Davutoğlu ile ŞİÖ
Genel Sekreteri
Dmitry Mezentsev
tarafından
imzalanan
mutabakat zaptı
ile Türkiye resmen
"diyalog ortağı"
olmuştur.

Türkiye'nin NATO
üyesi olmasının,
ŞİÖ ile ilişkilerin
doğu ve batı
arasındaki askeri
güven ortamının
oluşturulmasına
katkı sağlayabileceği
düşünülmektedir.

durumu ve üyeliğe yönelik çalışmaların gecikmesinden bahisle Türkiye'nin yeni oluşumlara açık olduğunu, bu çerçevede ŞİÖ'ne olumlu yaklaştığını belirtmektedir.¹¹

AB'nin, üye ülkeler tarafından bir "Hristiyan Kulübü" olarak nitelendirilmesine ek olarak, görüşmelerin başladığı sırada koşullar arasında yer almayan, tam üyelik müzakereleri sonrası Türkiye'nin üyeliğinin bazı üye ülkelerce referanduma götürülecek olması, AB'nin samimiyetinin sorgulanmasına neden olmaktadır. Bu durum sadece Hükümetimizin değil halkımızın da Türkiye'nin AB üyeliği konusundaki isteğini olumsuz yönde etkilemektedir.

Cumhurbaşkanı Sn. Gül, AB üyeliğinin bir amaç değil araç olduğundan bahisle reform ve kalkınma yolunda adımlar atılmaya başlandığı sırada AB'ye katılma fikrinin benimsendiğini, sadece ekonomik kalkınma için değil demokrasi ve insan haklarında da ilerlemek için AB'ye katılmak istediğimizi ifade etmiştir.¹²

Üyelik görüşmelerine başlandığı dönemde temel beklenti AB'den sağlanacak ekonomik katkı olmakla birlikte, günümüzde Türkiye ekonomisinin sağladığı gelişme ve AB'nin içinde bulunduğu ekonomik durum dikkate alındığında, AB üyeliğinin sağlayabileceği ekonomik faydanın yanı sıra, insan hakları ve demokrasi gibi konularda mevzuatın ve uygulamaların AB normlarına paralel hale getirilebilmesi için AB

11 "Şangay Beşlisi'ne Alın AB'yi Unutalım", <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/22448548.asp>, 26 Ocak 2013.

12 GÜL: Biz de AB Üyeliğini Referanduma Götüreceğiz, <http://www.euractiv.com.tr/yazici-sayfasi/interview/gul-biz-de-ab-uyeligini-referanduma-goturecegiz-027101>, 12 Şubat 2013.

üyeliğinin şart olup olmadığı da tartışılabilir hale gelmiştir.

10. Fırsatlar

Buradan çıkarılabilecek ortak sonuç; günümüzde ekonomik sorunlarla siyasi sorunların fazlasıyla iç içe geçmiş olması dolayısıyla, salt bir konudan ziyade, birbiriyle ilişkili birçok konunun tartışıldığı küresel ölçekte platformlara olan gereksinimin arttığıdır.

Birleşmiş Milletler'in dünya genelinde güvenlik sorunlarının çözümündeki zayıf performansı, Dünya Bankası ve IMF'nin ekonomik krizler ve yoksullukla mücadelede yetersiz kalması, AB'nin ise siyasi konulara ek olarak, yaşadığı ekonomik krize ilişkin ortak politikalar üretme konusunda beklenen iradeyi gösterememesi küresel alanda bir yönetim boşluğu doğurmakta, bu durum da yeni oluşum ihtiyacını beraberinde getirmektedir.

Bu noktada, ŞİÖ ile G-20'nin zaman içinde geçirdiği evrimi karşılaştırmak Türkiye'nin rotasını çizirken yararlı olacaktır. ŞİÖ ilk başta güvenlik kaynaklı sınır sorunlarının çözümü amacıyla ortaya çıkmış, sonrasında ise ekonomik konulara yönelmiştir. G-20 ise üretimin ve sermayenin batıdan doğuya yönelmeye başladığı bir dönemde sadece ekonomik konuları içerecek bir şekilde G-8'in genişlemesi olarak kurgulanmışken zaman içinde siyasi konuları da gündemine almaya başlamıştır. Şubat 2012'de Meksika'da G-20 üyesi ülkelerin dışişleri bakanları ilk kez toplanmış, gündemi Orta Doğu'daki siyasi gelişmeler oluşturmuştur.

Buna ek olarak, G-8'in G-20'ye dönüşmesi süreci az sayıdaki ülkenin çoğunluğu ilgilendiren konularda

Bölgesel olayların ötesinde küresel konularda söz sahibi olabilme hedefi çerçevesinde ŞİÖ'nün de genişlemesi kaçınılmazdır.

sorunlara çözüm getirme kabiliyetini sınırladığını göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında, bölgesel olayların ötesinde küresel konularda söz sahibi olabilme hedefi çerçevesinde ŞİÖ'nün de genişlemesi kaçınılmazdır.

ŞİÖ'nün güncel gündeminde ekonomik konular büyük önem teşkil etmekle birlikte üye ülkeler arasında bu konuda sağlanan gelişme ne yazık ki sınırlı olmuştur. Buradaki temel sorun; her ne kadar güvenlik konularında karşılıklı bir güven ortamı tesis edilmiş olsa da bu durumun ekonomik konularda yaygınlaşamamasıdır. Çin, ŞİÖ içinde bir serbest ticaret bölgesi kurulmasını çeşitli vesilelerle gündeme getirmiş olsa da, bölgenin ekonomik nüfuzunu ve Avrasya enerji kaynaklarını Çin'e bırakmak istemeyen Rusya bu fikre karşı çıkmaktadır.¹³

Bu tür farklı bakış açıları örgütün genişlemesinin önündeki en önemli engel olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin Çin, Rusya'nın desteklediği Hindistan'ın üyeliğine olumsuz yaklaşmaktadır. Bunun dışında İran'ın üyeliğine NATO ve batı karşıtlığı izlenimi yaratabileceği endişesiyle her iki ülke de karşı çıkmaktadır. Ancak, taraf görünmemek ve ilişkileri zedelememek amacıyla ŞİÖ, Birleşmiş Milletler yaptırımlarına tabi bir ülkenin tam üye olamayacağına ilişkin bir düzenleme yapmıştır.¹⁴

13 Weitz, Richard, Why the 'Anti-NATO' Won't Grow, www.thediplomat.com/2011/06/23/why-the-anti-nato-won-t-grow?all=true

14 Weitz, Richard, China-Russia's Anti-NATO?, The Diplomat, www.thediplomat.com/2012/07/04/is-the-shanghai-cooperation-org-stuck-in-neutral/?all=true

Bu noktada oluşumun bir karar aşamasında olduğu ileri sürülebilir. Amaç, bölgesel bir gücün ötesinde küresel ölçekte daha büyük bir oyuncu olmak ise genişleme tek seçenek olarak ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda, Rusya ile Çin'in ekonomik beklentiler üzerinde de anlaşıp örgütün genişlemesine yönelmeleri mantıklı bir yaklaşım olacaktır.

Çeşitli finans kuruluşlarınca yapılan projeksiyonlara göre 2050 yılında dünya gayri safi hasılasının % 60'ı Asya'dan gelecek, bunun % 50'sini Çin ve Hindistan oluşturacak, Çin dünyanın birinci, Hindistan da üçüncü büyük ekonomisi olacaktır.¹⁵ Bu projeksiyonlara göre Türkiye'nin de 2050 yılında en büyük 12. ekonomi olması beklenmekte olup, Türkiye'nin içinde yer alacağı bir ŞİÖ'nün çok daha güçlü bir oluşum olacağı aşîkardır.

Sonuç olarak, AB ekonomik birlikteliğe siyasi bir yapıyı da entegre etmeye çalışmakta, ancak gerek yaşanan ekonomik kriz, gerekse üye ülkelerin farklı beklentileri ve güç savaşları böyle bir dönüşümü mümkün kılmamaktadır. Buna karşılık ŞİÖ'de ise tersi bir durum söz konusudur. Siyasi konularda bir birliktelik sağlanmış olmakla birlikte, yine üye ülkelerin farklı beklentileri ve birbirleriyle mücadeleleri ekonomik konularda bir entegrasyonu engellemektedir.

Bu açıdan bakıldığında gerek AB'nin, gerekse ŞİÖ'nün başlangıç noktalarının farklı olması ve nihai hedeflerine henüz ulaşamamış olması Türkiye'ye şu an itibarıyla bir

Rusya ile Çin'in ekonomik beklentiler üzerinde de anlaşıp örgütün genişlemesine yönelmeleri mantıklı bir yaklaşım olacaktır.

¹⁵ World in 2050 The BRICs and Beyond: Prospects, Challenges and Opportunities, PricewaterhouseCoopers, http://www.pwc.com/en_GX/gx/world-2050/assets/pwc-world-in-2050-report-january-2013.pdf, sayfa 2.

seçim yapma zorunluluğu getirmemektedir. Önemli olan husus, her iki oluşumla ilişkilerin devamlılığını sağlayarak önümüzdeki dönemdeki siyasi ve ekonomik gelişmelere göre en uygun kararların alınmasıdır.

11. Yöntem

Bu aşamada yapılması gereken, başta Rusya ve Çin olmak üzere bölge ülkeleri arasındaki ilişkilerin ve dinamiklerin doğru analiz edilerek Türkiye'nin ŞİÖ'ne üyeliğine yönelik stratejilerin, AB'ne olan yükümlülüklerimiz de dikkate alınarak, tartışılmasıdır. Konunun siyasi ve ekonomik boyutlarının olduğu dikkate alındığında bu stratejilerin değerlendirilmesinin, G-20 platformunda başarılı bir takım çalışması sergileyen Dışişleri Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığı'nın koordinasyonunda yapılabileceği düşünülmektedir.

Dışişleri Bakanlığı'nın bütün ŞİÖ ülkeleri, gözlemcileri ve diyalog ortaklarında temsilciliği bulunmaktadır. Hazine Müsteşarlığı'nın, ŞİÖ'nün altı daimi üyesinden Tacikistan hariç hepsinde dış temsilciliği bulunduğu gibi şu an için gözlemci statüsünde bulunan, siyasi ve ekonomik yönden önem taşıyan Hindistan'da dış temsilciliği, İran'da Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'nda (Economic Cooperation Organization - ECO) personeli bulunmaktadır.

Ekonomik ilişkilerin yönünün yavaş yavaş doğruya kaydığı, Rusya'nın ve Çin'in küresel düzeyde enerji arz ve talebinde önemli belirleyiciler olduğu ve ŞİÖ'nün gelecekte üstenebileceği olası roller dikkate alınarak toplum nezdinde konuya dikkat çekilmesi, bu kapsamda akademisyen, araştırmacı, politikacı ve bürokrat grubu yetiştirilmesi ile Çince ve Rusça öğreniminin teşvik edilmesi hususları da değerlendirilmelidir.

Sonuç olarak dış ilişkiler ve ekonomi yönlerinden bakıldığında gerekli kurumsal alt yapı mevcut olup, siyasi kararlılık ve yol haritasıyla bu alt yapının geliştirilebileceği ve Türkiye-ŞİÖ ilişkilerinde mesafe alınabileceği düşünülmektedir.

Referanslar

- GÜL: Biz de AB Üyeliğini Referanduma Götüreceğiz, <http://www.euractiv.com.tr/yazici-sayfasi/interview/gul-biz-de-ab-uyeligini-referanduma-goturecegiz-027101>, 12 Şubat 2013.
- Jia, Qingguo, The Success of the Shanghai Five: Interests, Norms and Pragmatism, www.comw.org/cmp/fulltext/0110jia.htm
- Özdaşlı, Esmâ, Çin ve Rusya Federasyonu'nun Perspektifinden Şanghay İşbirliği Örgütü, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl 4, Sayı 6, 2012 Bahar, sayfa 108-122.
- "Şangay Beşlisi'ne Alın AB'yi Unutalım", <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/22448548.asp>, 26 Ocak 2013.
- Shanghai Cooperation Organization, 2004/01/07, Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, www.fmprc.gov.cn/eng/topics/sco/t57970.htm
- "Shanghai Five" Nations Sign Joint Statement, www.english.peopledaily.com.cn/200007/06/eng20000706_44803.html
- Weitz, Richard, China-Russia's Anti-NATO?, The Diplomat, www.thediplomat.com/2012/07/04/is-the-shanghai-cooperation-org-stuck-in-neutral/?all=true
- Weitz, Richard, Why the 'Anti-NATO' Won't Grow, www.thediplomat.com/2011/06/23/why-the-anti-nato-won-t-grow?all=true
- World in 2050 The BRICs and Beyond: Prospects, Challenges and Opportunities, PricewaterhouseCoopers, http://www.pwc.com/en_GX/gx/world-2050/assets/pwc-world-in-2050-report-january-2013.pdf

AB Komisyonu’nun “AB’de Kamu Alımları Uygulamasının Gözden Geçirilmesi” Belgesi Üzerine Bir Çalışma

Ayhan AKYAZI

Grup Başkanı, Kamu İhale Kurumu

1. Giriş

Türkiye’nin AB’ne üyelik müzakere fasılları arasında yer alan “kamu alımları faslı”nın açılmasını takiben ülkemiz kamu alımları mevzuatının AB kamu alımları direktiflerine uyumlaştırılması bakımından yapılması gereken değişiklik çalışmalarına başlanılmıştır.¹ Bu çerçevede, AB kamu alımları direktifleri uygulamalarının ülkemiz kamu alımları paydaşları tarafından yakından takip edilmesi önem arz etmektedir.

AB’nin kamu alımları ve kamu hizmetleri sektörü alımlarını düzenleyen direktifleri 2004/17/EC sayılı “Kamu Alımları Alanında Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi” ve 2004/18/

1 Türkiye-AB tam üyelik müzakereleri kapsamındaki 5 no.lu kamu alımları faslı altında; ihale usullerinde ve uygulamalarında AB ülkeleri arasında ayrımcılığın kaldırılması, kısıtlamaların yasaklanması ve rekabet koşulları bakımından farklılıkların giderilmesine ilişkin AB kurallarına yer verilmektedir. Bakınız: <http://www.abmaliye.gov.tr/node/187>

EC sayılı “Su, Enerji, Ulaşım ve Posta Hizmetleri Sektörlerinde Faaliyet Gösteren Kuruluşların Alımları Alanında Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi”² direktifleridir.

Adı geçen direktifler, AB temel ilkelerini belirleyen Roma Antlaşmasının kamu alımlarına uygulanmasını düzenlemektedir. AB anlaşmasının temel ilkelerinden olan, “uyruk temelinde ayrımcılık yapmama”, “malların ve hizmetlerin serbest dolaşımı” ve “yerleşme özgürlüğü” ilkeleri kamu alımları alanında da geçerli olan ilkelere ek olarak, Avrupa Adalet Divanı (AAD) içtihat hukukundan kaynaklanan, “eşit muamele”, “şeffaflık” “karşılıklı tanınma” ve “orantısallık” ilkeleri de AB’nin kamu alımları alanında gözetilmektedir.

AB üye devletleri, direktiflerden kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmek ve direktif ile getirilen kuralların kendi ülkelerinde uygulanabilirliğini sağlamak için ulusal hukuklarını düzenlemek zorundadırlar. AB komisyonu, anlaşma uyarınca kendisine verilen, anlaşmanın koruyucusu görevi çerçevesinde, kamu alımları alanında direktiflerin uygulanmasından sorumlu olup üye devletlerde direktiflere aykırı uygulamalar söz konusu olduğunda, ilgili ülkeye gerekli yaptırımları uygulamakla da görevlidir. Bu çerçevede AB Komisyonu, AB’de kamu alımları ve kamu hizmetleri sektörü alımlarını düzenleyen direktiflerin uygulanması ile ilgili sonuçların değerlendirilmesini

2 2004/17/EC ve 2004/18/EC sayılı AB kamu alım direktiflerine aşağıdaki bağlantıdan ulaşılabilir:
http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/rules/current/index_en.htm

temin etmek amacıyla, "Kamu Alımları Uygulamasının Gözden Geçirilmesi-2012" başlıklı bir çalışma belgesihazırlamıştır. Hazırlanan belgede AB Komisyonu; bundan sonra düzenli olarak yıllık gözden geçirme belgeleri yayımlama niyetinde olduğunu, yayımlanacak bu belgelerin üye devletler, AB kurumları ve paydaşlar için değerli bir araç olacağını, ayrıca belgeden çıkarılacak sonuçların, gelecekte AB kamu alım politikalarının belirlenmesinde de etkili olacağını ifadeetmektedir. Belge, üç bölümden oluşmakta olup birinci bölümde AB'de kamu ihalelerinin ekonomik öneminin anlaşılması bakımından bazı istatistiki verilere yer verilmekte, ikinci bölümde üye devletlerin kamu ihale mevzuatlarının uygulanması ile ilgili idari yapıları ile "e-ihale" ve "merkezi satın alma" sistemleri incelenmekte, üçüncü bölümde ise AB kamu alımları hukukunun üye devletlerde uygulanması ile ilgili hususlar gözden geçirilmektedir.

Bu çalışmada; AB'nin kamu alımları alanındaki mevcut durumunun gözden geçirilmesi bakımından anılan belge ile bu belgenin kaynaklarından olan AB komisyonunun 2011 yılında yayımladığı "AB İhale Mevzuatının Etki ve Etkinliğinin Değerlendirilmesi" başlıklı raporda yer alan bilgilerin analizi yapılmakta ayrıca Kamu İhale Kurumu'nun (KİK) 2010-2011 yılları kamu alımları izleme raporları verilerine göre benzer konularda AB ile ülkemizdeki uygulamalar karşılaştırılmaktadır.

2. AB Kamu Alımlarının Ekonomik Boyutu

2.1. Kamu Alımları Pazar Büyüklüğü

AB alım direktiflerine göre, AB kamu alımları ve kamu hizmetleri sektörü alımlarını

düzenleyen direktiflerin uygulanması ile ilgili sonuçların değerlendirilmesini temin etmek amacıyla AB üyesi devletler, bir önceki yıl içerisinde ülkelerinde yapılan alımlara ilişkin istatistik raporlarını Ekim ayı sonuna kadar komisyona vermeleri gerekmektedir.

Üye devletlerden alınan istatistik raporlar, TED⁴ ve DG MARKT⁵ verileri ile 23 üye devlete ait anket sonuçları temelinde AB üyesi 27 devlette 2010 yılında 2.407 milyar Euro kamu alımı yapılmıştır. AB eşik değerleri⁶ üzerindeki alımların ise bu tutarın yaklaşık %20'si (447 milyar Euro) olduğu tahmin edilmektedir. AB toplam kamu alımlarının ve eşik değeri üzerindeki kamu alımlarının yaklaşık üçte ikisi beş üye devlete aittir. (UK: 390/110 milyarEuro, FR: 365/67 milyar Euro,

-
- 3 2004/18/EC sayılı direktif 75 inci madde hükmü: "Bu Direktifin uygulanması ile ilgili sonuçların değerlendirilebilmesi için Üye Devletler bir önceki yıl içerisinde mal ve hizmet alımları ile yapım işleri ihalelerine ilişkin 76 ncı madde uyarınca hazırlanan bir istatistik raporunu her yıl en geç 31 Ekim tarihindeKomisyona sunacaktır." Benzer düzenleme 2004/17/ EC sayılı kamu hizmetleri sektörü direktifini 67 ncimaddesinde de yer almaktadır.
 - 4 TED (Tenders Electronic Daily) AB Resmi Gazetesi'nin ihale ilanlarına ilişkin eki olan ihale bülteninin çevrimiçi sürümüdür. İngilizce versiyonu erişim adresi: <http://ted.europa.eu/TED/main/HomePage.do>
 - 5 DG MARKT (AB İç Pazar ve Hizmetler Genel Müdürlüğü) başlıca rolü Avrupa Tek Pazarı üzerinde Komisyonun politikalarını koordine etmek ve ticarete haksız engellerin kaldırılmasını sağlamaktır. Web sayfasierişim adresi: http://ec.europa.eu/dgs/internal_market/index_en.htm
 - 6 AB 2010 yılı eşik değerleri: kamu alımlarında; 4.845.000 Euro (yapım işleri için), 125.000/193.000 Euro (merkezi hükümet/ diğer idareler mal ve hizmet alımları için) kamu hizmetleri sektör alımlarında; 4.845.000 Euro (yapım işleri için), 387.000 Euro (mal ve hizmet alımları için)

IT: 252/53 milyar Euro, ES: 171/34 milyar Euro, DE: 479/33 milyar Euro) (Avrupa Birliği [AB] Komisyonu, 2012: 6; AB Komisyonu, 2011b: 1) AB komisyonunun toplam kamu alımları için verdiği tutar, kamu ve kamu hizmetleri sektörel alımları ile bu alımları düzenleyen direktiflerin istisnası kapsamında yapılan alımları, ayrıca sağlık sigortası fonları veya devlet tarafından karşılanan sağlık harcamalarını da kapsamaktadır. Eşik değer üzeri alımların tutarı ise AB kamu alım direktifleri kapsamından yapılan alımları içermektedir. (AB Komisyonu, 2011b: 2) AB ülkelerinde sağlık, eğitim ve sosyal hizmetler alanında AB kamu alımları direktifleri kapsamı dışında büyük miktarlarda mal ve hizmet alımı yapıldığı, eşik değeri altında AB kamu alımları tutarının ise 2008 yılı için 250 milyar Euro olduğu tahmin edilmektedir. (AB Komisyonu, 2011b: vii)

[Türkiye'de (TR) KİK tarafından açıklanan 2010 yılı kamu alımları tutarı yaklaşık 70 milyar TL (36 milyar Euro) olup, bu alımların yaklaşık 60 milyar TL'si (30 milyar Euro) 4734 sayılı Kanun kapsamında yapılmıştır.⁷ (Kamu İhale Kurumu [KİK], 2011: 2) Ancak KİK tarafından açıklanan tutar, sadece 4734 sayılı Kanun kapsamında ve anılan Kanunun istisnaları kapsamından yapılan kamu alımlarını kapsamakta olup, Kanun kapsamında olmayan alımlara ilişkin tutarları içermemektedir.]

7 TR (Türkiye) eşik değerleri, AB eşik değerlerinden farklı olduğundan, eşik değerler üzerindeki kamu alımları ile ilgili doğrudan bir karşılaştırma yapılmamıştır. Ayrıca AB üyesi devletlerin eşik değerler altındaki alımları ile ilgili sağlıklı istatistik veri de bulunmamaktadır. (TR 2010 yılı eşik değerleri: 23.551.044 TL - ~ 12.000.000 Euro (yapım işleri için), 642.299/1.070.498 TL - ~ 330.000/550.000 Euro (merkezi yönetim/diğer idareler mal ve hizmet alımları için)

2.2. Pazarın Yapısı

AB direktifleri uyarınca eşik değerlerin üzerindeki ihale ve ihale sonuç ilanlarının AB Resmi Gazetesi'nde yayımlanma zorunluluğu bulunmaktadır. 2010 yılında TED'de yayımlanan ihale sonuç ilanlarının %36'sı yapım işlerine, %42'si hizmet alımlarına ve %22'simal alımlarına aittir. Dolayısıyla AB'de 2010 yılında eşik değer üzerinde 161 milyar Euro tutarında yapım işi, 187 milyar Euro tutarında hizmet alımı ve 99 milyar Euro mal alımı ihalesi yapılmıştır. (AB Komisyonu, 2012: 8)

[TR: Mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinin kamu alımları içerisindeki payı yıllar itibarı ile değişkenlik göstermekle birlikte, 2010 yılında 4734 sayılı Kanun kapsamındayapılan alımların %35'i yapım işleri, %39'u hizmet alımları ve %26'sı mal alımlarına aittir. 2010 yılı pazar oranlarının AB ile paralel olduğu görülmektedir. (KİK, 2011: 3)]

2.3. Saydamlık

AAD'nın kamu alımlarına ilişkin içtihad hukukundan doğan “saydamlık” ilkesi, ülkemiz kamu ihale mevzuatında da idarelerce ihalelerin yapılmasında uyulması gereken temel ilkelerden biridir. Kamu alımlarında saydamlık ilkesi genel anlamıyla, rekabetin sağlanması için kamu alımlarının potansiyel isteklilere duyurulmasını ve kamuoyunun kamualımları sonuçlarından haberdar edilmesini ifade etmektedir.

-
- 8 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu “Temel ilkeler başlıklı” 5 inci maddesinde yer alan hüküm: “İdareler, bu Kanuna göre yapılacak ihalelerde; saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenilirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumludur.”

AB komisyonunca hazırlanan belgede, kamu alımlarında saydamlık ilkesi, ihale sonuçlarının kamuoyuna duyurulması yönüyle ele alınmıştır. TED'de kamu ihalelerine ilişkin iki tür ilan yayımlanmakta olup bunlar ihale ilanı ve ihale sonuç ilanıdır. 2011 yılında TED'de 167.227 ihale ilanı ve 152.410 ihale sonuç ilanı yayımlanmıştır. Saydamlık açısından bakıldığında, istisnai durumlar haricinde (ihale iptali, ihalenin henüz sonuçlandırılmaması v.b.) ihale ilan sayılarının ihale sonuç ilanı sayısına yakın olması beklenen bir durumdur. 2007 ve 2011 yıllarında ihale sonuç ilanı sayısının, ihale ilanı sayısına oranına bakıldığında; 2007'de %81 olan oranın, 2011'de %91'e ulaştığı görülmektedir. Belgede bu sonuç, saydamlık alanında bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. (AB Komisyonu, 2012: 10)

[TR: 4734 sayılı Kanunun 47 nci maddesi uyarınca Kanun kapsamında yapılan ihalelerin sonuçları Kamu İhale Bülteninde yayımlanmakta olup 2010 yılında yapılan 169.967 ihalenin 120.451'ine (%70), 2011 yılında ise yapılan 169.306 ihalenin 136.926'sına (%81) ait sözleşme bilgisi KİK'e ulaşmıştır. (KİK, 2011: 1 ve KİK, 2012a: 1)]

2.4. İhale Usullerinin Kullanımı

2004/18/EC sayılı direktif uyarınca; kamu alımlarında açık ve belli istekliler arasında ihale usulleri temel ihale usulleri olup pazarlık ve rekabetçi müzakere usulleri belirli bazı koşulların gerçekleşmesi durumunda kullanılabilir. 2004/17/EC sayılı kamu hizmetleri sektörü direktifinde ise açık ve belli istekliler arasında ihale usullerine ilave olarak ilanlı pazarlık usulünün de koşulsuz olarak uygulanabilmesi mümkündür.

AB’de direktifler kapsamında yapılan ihalelerin ihale usullerine göre dağılıma bakıldığında; ihalelerin sayı olarak %73’ünün açık ihale usulü, %7’sinin ise belli istekliler arasında ihale usulü ile yapıldığı, tutar bazında ise toplam alımların, %47’sinin açık ihale usulü ile %22’sinin ise, belli istekliler arasında ihale usulü ile yapıldığı belirlenmiştir. Ancak bu dağılım ülkelere göre bir hayli farklılık göstermektedir. Örneğin Birleşik Krallık’da ihalelerin %47’si belli istekliler arasında ihale usulü ile yapılmaktadır. (AB Komisyonu, 2012: 11)

[TR: 2010 yılında 4734 sayılı Kanun kapsamında yapılan ihalelerin %78’i açık ihale usulü, %1’i belli istekliler arasında ihale usulü ile yapılmış olup, tutar bazında bu oranları sırasıyla %86 ve %4 dür. Kamu ihalelerinde büyük oranda açık ihale usulünün uygulandığı görülmektedir. (KİK, 2011: 4)]

2.5. Kamu Hizmetleri Sektöründe İstisnalar

2004/17/EC sayılı enerji, su, ulaştırma ve posta hizmetleri sektörlerine ilişkin direktifin 30 uncu maddesine göre, direktif kapsamında yer alan bir faaliyet alanında, yürütüldüğü üye devlette, erişimin sınırlı olmadığı ve doğrudan rekabete maruz bir piyasa oluşturulabilmesi durumunda, söz konusu faaliyet direktif kapsamından çıkartılmaktadır. Ancak faaliyetin direktif kapsamından çıkartılabilmesi için

- 9 2004/17/EC sayılı direktifin, “Bir faaliyetin doğrudan rekabete maruz kalıp kalmadığının tespiti ile ilgili usuller” başlıklı 30 uncu maddesinde yer alan hüküm: “Madde 3 ila 7’de belirtilen bir faaliyetin gerçekleştirilmesini amaçlayan sözleşmeler, eğer yürütüldüğü üye devlette, erişimin sınırlı olmadığı piyasalardaki doğrudan rekabete maruz ise, bu direktif kapsamında yer almayacaktır.”

AB Komisyonuna başvuru vekomisyonun kararı gerekmektedir.

Belgede 20 Nisan 2011 itibarıyla komisyon tarafından, 12 üye devleti ilgilendiren 7 adet posta ve 14 adet enerji sektörüne ait 21 karar verildiği bildirilmektedir. (AB Komisyonu,2012: 11)

[TR: 4734 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesi¹⁰ uyarınca özel kanunları yayımlanana kadar, enerji, su, ulaştırma ve telekomünikasyon hizmetleri sektörlerinde faaliyet gösteren teşebbüs, işletme ve şirketlerin, Kanunun 3 üncü maddesinin (g) bendinde yer alan limitin altında kalan alımları istisnalar arasında olup, bu limit üzerindeki alımları Kanuna tabidir. Adı geçen teşebbüs, işletme ve şirketlere ilişkin özel kanun henüz yayımlanmamıştır.]

2.6. Eşik Değer Altı İhaleler

AB kamu alım direktifleri her ne kadar eşik değer üzeri alımlara ilişkin olsa da AB'nin işleyişine dair anlaşma uyarınca üye devletler sınır ötesi ilgi uyandırabilecek düzeyde olan eşik değer altı ihalelerde de bazı temel kuralları uygulamak durumundadırlar. Bu çerçevede AB komisyonu, eşik değer altı ihaleler için de bir takım kurallar dizisi belirlemiş olup, AB kurallarının kamu

10 4734 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesinde yer alan hüküm: "Enerji, su, ulaştırma ve telekomünikasyon sektöründe faaliyet gösteren teşebbüs, işletme ve şirketler, özel kanunları yürürlüğe girinceye kadar bu Kanunun 3 üncü maddesinin (g) bendi hükmüne, bu bent kapsamında yer almayan mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinde ise Kanunun diğer hükümlerine tâbi olurlar." NOT: AB'de telekomünikasyon sektörü direktifkapsamından çıkartılmış olup posta hizmetleri sektörü direktif kapsamındadır.

alımlarına uygulamasının kontrolü için eşik değeri altı ihalelerini de yakından takip etmektedir.¹¹

Belge hazırlık çalışmaları kapsamında üye devletlerden eşik değeri altı ihalelere ilişkin istatistiki bilgiler istenmiştir. Ancak çoğu üye devlet ellerinde somut bilgi olmadığını bildirmiş veya kısıtlı sayıda bilgi gönderebilmiştir. (AB Komisyonu, 2012: 14) AB komisyonu tarafından 2008 yılında yapılan bir araştırma sonucunda ise eşik değeri altında AB kamu alımları tutarının 250 milyar Euro olduğu tahmin edilmektedir. (AB Komisyonu, 2011b: vii)

[TR: 4734 sayılı Kanunda ihale ilan süreleri ve yerli istekliler ile ilgili düzenlemeler

dışında, eşik değeri altı ve üzeri alımlar aynı kurallara tabidir. 2010 yılında 4734 sayılı Kanun kapsamında yapılan alımların %37'si eşik değeri altındadır. (KİK, 2011: 11)]

2.7. İmtiyazlar

Kamu hizmetlerinin yürütülmesinde kamu-özel sektör işbirliğinin kurulması ile projelerin finansmanı ve sunulan hizmetlerin etkinliği bakımından faydalar sağlanmasımümkün olmaktadır. İmtiyazlar bu amaca hizmet eden araçlardan biri olarak kullanılmaktadır. AB'de imtiyazların verilmesini düzenleyen münferit bir direktif bulunmamaktadır. Hizmet imtiyazlarının direktifler kapsamında yer almaması ve yapımimtiyazlarına ise sadece 2004/18/

11 AB komisyonunun eşik değeri altı alımlar için hazırladığı kılavuz dokümana aşağıdaki bağlantıdan ulaşılabilir:
http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/rules/current/index_en.htm

EC sayılı kamu alım direktifinde kısıtlı düzenlemeler getirilmesi nedeniyle imtiyaz ihalelerinin verilmesine ilişkin ihalelerde topluluk hukukuna aykırı uygulama iddiaları sıklıkla gündeme gelmektedir. AB komisyonu bu eleştiriler nedeniyle imtiyazların verilmesine ilişkin öneri bir direktif hazırlamış durumdadır.¹²

Belge hazırlık çalışmaları kapsamında üye devletlerden 2010 yılında sonuçlandırdıkları imtiyaz ihalelerine ilişkin veriler istenmiş olup tam ve sağlıklı verilerin elde edilemediği ve bazı ülkelerin ise bilgi dahi göndermediği görülmektedir. Bu nedenle, belgede AB'nin bu alanda iyileştirmeler yapması gerektiğinin ortaya çıktığı özellikle vurgulanmaktadır. (AB Komisyonu, 2012: 18)

[TR: kamu hizmetlerinin kamu özel sektör ortaklığı ile gerçekleştirilmesinde Yap-İşlet-Devret (YİD), Yap-İşlet (Yİ), İmtiyaz, İşletme Hakkı Devri gibi yöntemler uygulanmış olmakla birlikte, yasal düzenlemelerin dağınıklığı ve sayıca çokluğu, konunun sistematik bir çerçevede ele alınmasını ve kontrolünü zorlaştırmaktadır.]

2.8. İhale Yapan İdare Sayıları

Belge hazırlık çalışmaları kapsamında; üye devletlerin nüfusu ile ihale yapan idare sayılarının oranını görmek amacıyla üye devletlerden ihale yapan idare sayıları istenmiştir. Ancak bu konuda da sağlıklı veriler elde edilememiştir. (örneğin; Almanya ihale yapan idaresayısını 15.000-20.000 arası, İngiltere yaklaşık

12 AB Komisyonunun imtiyazların verilmesine ilişkin 2011 yılında hazırlamış olduğu öneri direktife aşağıdaki bağlantıdan ulaşılabilir: http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/partnerships/concessions/index_en.htm

5.000 olarak vermekte, İtalya'nın ise anlaşılabilir bir rakam vermediği raporda belirtilmektedir.) Bazı ülkeler kayıtlı idarelerin toplam sayısını vermekte iken, bazı ülkeler o yıl için ihale yapan idare sayılarını vermiştir. Elde edilebilen verilere göre örneğin Fransa'da 132.652 idare sayısından yola çıkılarak, nüfus/ihale yapan idare oranı 500 olmakta iken, Danimarka için bu oran 15.000 dir. AB ortalamasının ise 1 000 ila 3.000 arasında olduğu tahmin edilmektedir. Ancak bu konuda daha ayrıntılı çalışma yapılmasının uygun olacağı değerlendirilmiş olup örneğin ihale yapan idare sayısı ile ülkenin ekonomik büyüklüğü arasında bir ilişkinin de araştırılabileceği belirtilmektedir. Ayrıca benzer özelliklere sahip ülkelerdeki oran farklılığının, ülkelerin idari yapı farklılığı veya ihale yapan idare teriminin her ülke tarafından farklı yorumlanmasının etkilerinin de araştırılmasının gerektiği vurgulanmıştır. (AB Komisyonu, 2012: 19)

[TR: 2011 yılı sonu itibarıyla EKAP'a kayıtlı idare sayısı 25.382 olup TR için nüfus/ihale yapan idare oranı yaklaşık 3.000 dür. (KİK, 2012b: 54)]

3. AB Ülkelerinde Kamu Alımlarının Uygulanması İle İlgili İdari Yapılar

3.1. AB Alım Kurallarının Uygulanmasından Sorumlu Ulusal Yapılar

Belgenin ikinci bölümünde; AB üyesi devletlerin, kamu alımları politikasını belirleme, idare ve isteklilere rehberlik etme, düzenleme yapma, mevzuatın uygulanmasının gözetilmesi, bilgi paylaşımı ve dokümantasyon, AB düzeyinde muadil kurumlarla işbirliğikonularından sorumlu idari yapıları incelenmiştir.

AB ülkelerinde, yukarıda sayılan görevlerin tümü veya birçoğundan sorumlu kurumlar mevcut olmakla birlikte, dört ülkede (UK, CZ, SE, DK) yukarıda sayılan görevleri yürüten kurumların münhasıran söz konusu görevleri yerine getiren kurum niteliğinde bulunmadığı görülmektedir. Yukarıda sayılan görevleri; İrlanda, Litvanya ve Polonya'da iki ayrı kurum, Belçika, İtalya, Macaristan ve İsveç'te üç ayrı kurum, Bulgaristan, Fransa, Portekiz ve Romanya'da dört ayrı kurum ve İspanya'da beş ayrı kurum yürütmektedir. Sektörlere ilişkin sorumlu idareler olup olmadığı sorusuna cevap veren ülkeler, (AT, BE, CY, CZ, DK, FR, HU, LT, LV, PL, RO ve SK) sektörlerle ilişkin olarak da aynı sorumlu idarelerin görevli olduğunu belirtmiştir. Eşik değer altı alımlar için farklı idare görevlendiren bir üye devlet de bulunmamaktadır. (AB Komisyonu, 2012: 20)

[TR: Maliye Bakanlığı, genel ekonomik politika ve stratejiler çerçevesinde kamu alımlarına ilişkin temel politikaları oluşturmak, bu konudaki kanun tasarılarının hazırlanmasında ilgili kurumlar arasında koordinasyonu sağlamakla görevlidir. KİK ise 4734 sayılı Kanunda belirtilen esas usul ve işlemlerin doğru olarak uygulanmasında görevli ve yetkilidir.]

3.2. İhalelere Yönelik Şikâyet Mekanizmaları

AB'de ihalelere yönelik şikâyet mekanizmaları; ihalelere katılan isteklilerin ihalelerin verilmesine ilişkin kuralların uygulanmasında yasal haklarının korunması ve kullanılması ve dolaylı olarak ihale süreçlerinde saydamlık ve rekabetin sağlanması amacıyla oluşturulmuştur.

AB’de ihalelere yönelik şikâyet ve inceleme mekanizmaları, 89/665/EC sayılı kamu alımlarında inceleme işlemlerine ilişkin direktif ile 92/13/EC sayılı kamu hizmetleri sektörü alımlarında inceleme işlemlerine ilişkin direktifte düzenlenmiş ve 2007 yılında adı geçen iki direktifte, 2007/66/EC sayılı direktif ile bazı değişiklikler yapılmıştır.¹³

2007/66/EC sayılı direktif uyarınca üye devletler, inceleme organı olarak; olağan mahkemeleri, idari mahkemeleri veya bağımsız idari inceleme birimlerini yetkili kılabilir.

2007/66/EC sayılı direktif, ilk inceleme işlemlerinin yargısal karakterde olmayan idari birimler vasıtasıyla yapılabilmesine imkân vermektedir. Bu durumda ilk inceleme biriminin kararlarına adli mahkemeler veya idari mahkemeler nezdinde itiraz edilebilmekte, bazı ülkelerde bu mahkemelerin kararları da temyiz edilebilmektedir. Bazı ülkelerde ise “tahkimpanelleri” adı altında yapılar hatta “ombudsman” gibi alternatif uyuşmazlık çözüm organları ile her iki tarafın temsilcilerinden oluşan ve kararları bağlayıcı olmayan danışma organları uyuşmazlık çözümünde görev alabilmektedir.

Belge kapsamında üye devletlere yönelik düzenlenen ankette, inceleme işlemleri için yetkili organlar, ilk ve son inceleme organları, temyiz sistemi ve inceleme organlarının idari ve yargısal yapıları hakkında bilgi

13 AB’nin ihalelerde başvuru yollarına ilişkin direktiflerine aşağıdaki bağlantıdan ulaşılabilir:
http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/infringements/remedies/index_en.htm

istenmiştir. Ayrıca ankette ihaleye ilişkin inceleme işleminin başlatılabilmesi için ihaleyi yapan idareye başvuruda bulunulmasının bir ön koşul olup olmadığı da sorulmuştur.

Üye devletlerin bazılarında inceleme prosedürlerinin işletilebilmesi için ilk başvurunun ihaleyi yapan idareye yapılması zorunludur. (CY, CZ, DE, EL, LT, MT, PL, SK,SI) Üye devletlerin birçoğunda şikâyet inceleme işlemlerinde uzmanlaşmış kamu ihale inceleme organları vardır. İlk inceleme görevi yapan bu organlar yargısal olmayan veya yarı yargısal niteliğe sahiptirler.¹⁴ Bu organların vermiş olduğu kararlar mahkemelerde dava konusu edilebilmektedir. Ancak: Malta ve Slovenya dışında, sözleşmenin imzalanmasından sonraki uyuşmazlıkların mahkemelerde görülebildiği durumlarda, bu organlar sözleşmeden önceki uyuşmazlıkların çözümü için başvurulabilecek son mercilerdir. Bazı ülkelerde ise ilk inceleme organları bulunmamakta, idarenin işlemleri direkt adli veya idari yargıda davakonusu edilmektedir. (BE, FR, IE, LT, NL, PT, SE, UK, IT, LU, FI) (AB Komisyonu, 2011a: 69)

14 AB üyesi devletlerde ilk inceleme organı olarak görev yapan kurumlar: AT: Federal Award Control Office, BG: Commission on the Protection of Competition, CY: Office for the Protection of Competition, CZ: Office for the Protection of Competition, DK: Complaints Board for Public Procurement, EE: Public Procurement Commission, DE: Public Procurement Chambers, HU: Public Procurement Council - Arbitration Committee, LT: Procurement Monitoring Bureau, MT: Appeals Board of the Department of Contracts, PL: Public Procurement Office, RO: National Council for Solving Legal Disputes, SK: Office of Public Procurement, SI: National Review Commission for the Review of Public Procurement Award Procedures.

Üye devletlerin çoğunda (AT, BE, CZ, DK, EE, FI, FR, HU, IT, LT, PT, PL, RO, SK, SE) şikâyet mekanizmaları eşik değer altı ve üzeri ihaleler için işletilmekte iken, üç ülkede (DE, IE, UK) şikâyet mekanizmaları sadece eşik değer üzeri ihalelerde kullanılmaktadır. Diğer ülkelerde ise eşik değer altı ihaleler için farklı mekanizmalar söz konusudur. Diğeryandan şikâyet mekanizmalarının işleyişi bazı ülkelerde ihaleyi yapan idarenin yapısına göre de değişebilmektedir. (AB Komisyonu, 2011a: 69)

[TR: 4734 sayılı Kanun kapsamında yapılan ihalelerde şikâyetlerin Kanunda belirtilen esas ve usullere göre öncelikle idareye yapılması zorunludur. İdare tarafından verilen kararlara ise KİK nezdinde itiraz edilebilmektedir. İdari bir organ olan KİK tarafından verilen kararlar idari yargıda dava konusu edilebilir. KİK incelemesi eşik değer altı ve üzeri için farklılık göstermemektedir. 4734 sayılı Kanun kapsamında olmayan veya istisnalar kapsamında yapılan ihaleler ise doğrudan dava konusu edilebilir.]

3.3. E-İhale Uygulamaları

Bilişim sistemlerinin kamu alımlarında da kullanılmaya başlaması, e-ihale uygulamalarının temelini oluşturmuştur. E-ihalenin önemi AB komisyonu tarafından aşağıdaki cümle ile ifade edilmektedir:

“Elektronik ihalenin genişletilmesi de dahil olmak üzere, sınır ötesi ihalepiyasalarının açılması ve modernleştirilmesi, AB’nin rekabet gücü ve AB iş piyasasına yeni fırsatlar yaratılması bakımından çok önemlidir. Bilgi teknolojilerinin uygun bir şekilde kullanılması; maliyetlerin azaltılmasına, etkinliğin arttırılmasına ve ticaretin önündeki engellerin kaldırılmasına katkı sağlayabilir. Bu da vergi mükelleflerinin intasarruf sağlamasına yol açacaktır. E-ihale,

ucuz ve hızlı iletişim sağlanması ve postaveya kopyalama masrafları yapmadan ihale dokümanı ve diğer belgelerin indirilebilmesi yoluyla özellikle KOBİ'ler için faydalı olabilir."¹⁵

AB komisyonunun 20/4/2012 tarihli bir basın açıklamasında;¹⁶ ihalelerde elektronik araçlarının kullanımı sayesinde %5 oranında bir tasarruf ile, 2 trilyon üzerindeki AB kamu alımları pazarında yılda 100 milyar Euro tutarında bir kaynağın yaratılabileceği tahminindebulunulmaktadır.

Belgede, ihalelerde elektronik araçların kullanımının kamu alımlarında verimliliğin

artışına önemli ölçüde katkı sağlayacağı, AB kamu alımları piyasasının büyüklüğüdüşünüldüğünde, e-ihaleye geçişte büyük kamu yararı olduğu vurgulanmakta ve direktiflerde e-ihale araçlarının kullanımı ile ilgili hukuki altyapının kurulduğu belirtilmektedir. AB'degüncel direktiflerin yürürlüğe girdiği 2004 yılından bu yana e-ihale alanında bir hareket görülmekle birlikte henüz ihalelerin sadece % 5-10'unda e-ihalenin uygulanabildiği görüldüğünden, başlangıçta konulan iddialı hedeflere ulaşamamıştır. AB'de e-ihalesüreçlerinin en az birinin uygulandığı 240 e-ihale platformu mevcut olmakla birlikte bu platformların sadece %50'si e-teklif alabilme özelliğine sahiptir. Üye devletlerin 1/3 ünde ise e-teklif alabilecek platformlar henüz devreye alınamamıştır. (AB Komisyonu, 2012: 23)

15 Bakınız: http://www.interreg4c.eu/news_EUROPROC_guide.html

16 http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-389_en.htm

Belgede; İrlanda, Litvanya, Portekiz ve İsveç gibi birkaç üye devletin, teklif değerlendirme öncesi aşamalarında e-ihale uygulamalarını tam olarak kullanma yönünde önemli ilerlemeler kaydettiği, üye devletlerin çoğunun kendi ulusal tedarik stratejilerinin birparçası olarak ya da e-devlet stratejisinin bir unsuru olarak, e-tedarik stratejisi taslağı hazırladıkları belirtilmektedir. (AB Komisyonu, 2012: 22)

Bilindiği üzere e-ihale uygulamaları; e-ilandan, e-doküman, e-teklif ve e-ödemeye kadar alımın birçok aşamasını içermektedir. Belgede, bundan sonraki hedeflerin, ihale süreçlerinde e-iletişimin sağlanması, ihale dokümanına elektronik erişimin sağlanması ve tekliflerin elektronik ortamda alınmasına (e-teklif) yönelik olacağı ifade edilmektedir. (Örneğin Belçika'da 1/7/2012 den itibaren tüm federal idareler e-teklifleri kabul etmektedir. Fransa'da 1 Ocak 2012 tarihinden itibaren, idarelerin 90.000 Euro veya daha fazla tüm sözleşmeleri için e-teklifleri kabul etmesi gerekmektedir.) (AB Komisyonu, 2012: 23)

[TR: İhalelerde elektronik araçların kullanımına ilişkin yasal altyapı, 2008 yılında 5812 sayılı Kanun ile 4734 sayılı Kanunda getirilen değişiklikler ile oluşturulmuştur. İdareler, 1/9/2010 tarihinden itibaren, KİK tarafından kurulan ve işletilen EKAP (Elektronik Kamu Alımları Platformu) üzerinden, ihalelerle ilgili işlemleri yapabilmektedirler. EKAP üzerinden, ihale dokümanı oluşturulmakta, istekliler de e-imza ile doküman indirebilmektedir.

İhale ilanları ise ihale dokümanı üzerinden platform tarafından otomatik olarak oluşturulmaktadır. EKAP

sayesinde EKAP'a kayıt olmadan tüm Türkiye'deki ihaledokümanına ve kamu ihale bültenine ulaşabilmesi mümkün olup bu durum kamu alımlarındasaydamlık bakımından ileri bir aşamayı ifade etmektedir. İhalelerde e-teklif alınabilmesine ilişkin olarak KİK tarafından çalışmalar sürdürülmekte olup, 7/3/2011 tarihinde tüm süreçlerin EKAP üzerinden yürütüldüğü ilk pilot e-ihale gerçekleştirilmiştir. Bu uygulamada ihale dokümanı ve ihale ilanı EKAP üzerinden otomatik olarak oluşturulmuş olup, istekliler ihale dokümanını elektronik imzaları ile EKAP'tan indirmişlerdir. İsteklilerin geçici teminat mektubu dahil hazırlayıp e-imzaları ile imzaladıkları e-teklifler, EKAP'a iletmış olup verilen e-teklifler EKAP üzerinde değerlendirilmiştir. (KİK, 2012b: 55)]

3.4. Merkezi Satın Alma Organları

Kamu alımlarında merkezi satın almalar yoluyla, ölçek ekonomilerinden faydalanmak

mümkündür. Özellikle belli standartlara sahip mal ve hizmetler söz konusu olduğunda idarelerin taleplerinin birleştirilerek, merkezi satın alma yoluyla maliyetlerin düşürülmesi, kamu alımlarında önemli ölçüde tasarruf sağlamaktadır.

AB'de son yıllarda merkezi satın alma ve çerçeve sözleşmeler yoluyla kamu alımlarında profesyonelleşmeye doğru bir yönelme bulunmakta olup, üye devletlerde,merkezi satın alma organlarının çerçeve sözleşmeleri yoğun bir şekilde kullanması kamu alımlarında yapısal değişiklikleri gündeme getirmiştir. Üye devletlerin çoğunda en az bir merkezi satın alma organı faaliyet göstermektedir. AB çapında

birden fazla idare adına yapılan alımların payı 2006 da %3,4 iken bu oran 2011 de %5,73 e yükselmiştir. Bazı üye devletlerde ise (DK, EE, EL, LV, SE ve UK) tüm sözleşmelerin %10'dan fazlası birden fazla idare adına yapılmaktadır. (AB Komisyonu, 2012: 25)

[TR: DMO esas itibarıyla, kamu kurum ve kuruluşlarının, ana statüsü kapsamındaki mal ve hizmet ihtiyaçlarını, merkezi satın alma işlevi çerçevesinde temin ederek kamu alımlarını gerçekleştirmektedir. Ülkemize ait diğer bir uygulama da kamu hastane birliklerinin kendisine bağlı hastaneler için alım yapmak üzere oluşturduğu merkezi satın alma birimleridir.]

3.5. Çerçeve Anlaşmalar

Çerçeve anlaşmalar idarelere satın alma yükümlülüğü getirmemesi nedeniyle sıradan alım sözleşmelerinden farklıdır. 2010 yılında AB çapında çerçeve anlaşmaların sayısı 2006 yılına göre dört kat artmış durumda olup, TED'de yayımlanan ihale sonuç bilgilerine göre imzalanan sözleşmelerin toplam tutarının yaklaşık %15'i çerçeve anlaşmalara aittir. Merkezi satın alma birimleri tarafından yapılan alımlarının %40'ı da çerçeve anlaşmalara ilişkindir. Ayrıca 2009 yılı rakamlarına göre; yedi üye devlette (DK, NL, FR, RO, SK, SI ve UK) tüm sözleşme bildirimlerinin dörtte birinden fazlası çerçeve sözleşmelere aittir. (AB Komisyonu, 2012: 25)

[TR: Çerçeve anlaşma uygulaması fiilen 2009 yılında başlamış olup, çerçeve anlaşmaların toplam kamu alımları içerisindeki payı henüz kayda değer oranda değildir. 2010 yılında çerçeve anlaşmalar kapsamında imzalanan çerçeve sözleşmelerin tutarı yaklaşık 55 milyon Euro' dur. (KİK, 2011: 1)]

4. AB Kamu Alımları Hukukunun Uygulanması İle İlgili Hususlar

4.1. AB Düzeyinde İhlaller

AB üyesi devletler, AB kamu alımları kurallarını kendi hukuk kurallarına aktarmak ve bunları uygulamak durumundadırlar. Bu yükümlülük aynı zamanda direktif kurallarının ulusal düzeyde uygulanmasını engelleyen çelişkili/karşıt mevzuat hükümlerinin de yürürlükten kaldırılmasını içermektedir. AB komisyonu, birlik kurallarının uygulanmasını temin etme görevi çerçevesinde, üye devletin bu yükümlülüğü yerine getirmemesi halinde, üye devletaleyhine ihlal prosedürlerini işletmekte ve gerektiği durumda AAD nezdinde ihlal davası açabilmektedir.

Belgede; kamu alımlarına ilişkin ihlaller aşağıda belirtilen üç ayrı grupta değerlendirilmiştir:

- Üye devletin bir düzenlemenin yapılması için belirlenen son tarihi geciktirmesinden kaynaklanan ihlaller,
- Üye devletin yaptığı düzenlemenin AB direktiflerine uyumsuz olmasından kaynaklanan ihlaller,
- Üye devletin ihmali veya eylemlerinden kaynaklanan ihlallerdir. (AB Komisyonu, 2012: 27)

4.2. AB Direktiflerinin Ulusal Mevzuata Zamanında Uyarlanmamasından Kaynaklanan İhlaller

AB kamu alım direktifleri tarafından getirilen kuralların üye devletlerde uygulanabilir olması için direktiflerde belirlenen tarihlerde ulusal mevzuata aktarılması

gerekmektedir. Bu bakımdan direktifler esas itibarıyla doğrudan uygulanabilir mevzuat niteliğinde değildir. Ancak; üye devletin direktifin belirlediği tarihe kadar yükümlülüğünü yerine getirmemesidurumunda, direktif ile belirlenen yükümlülüğün çok açık ve net olması ve kuralı uygulamada üye devlete veya ihaleyi yapan idareye takdir yetkisi tanınmamış olması kaydıyla, üyedeletteki uygulama mahkemelerde dava konusu edilebilmektedir.

Belgede; 2004/18/EC sayılı klasik kamu alımları sektörüne ilişkin olarak, dokuz üye devletin (AT, BG, CY, DK, MT, NL, RO, SK ve UK) zamanında yükümlülüklerini yerine getirdiği, 2004/17/EC sayılı kamu hizmetleri direktifi için bu sayının on bir olduğu (AT, BG, CY, DK, LV, HU, MT, NL, RO, SK ve UK) 2007/66/EC sayılı ihtilaf direktiflerine ilişkin olarak ise dokuz ülkenin (AT, BG, CY, DK, MT, NL, RO, SK ve UK) yükümlülüklerini yerine getirdiğini zamanında bildirdiği, Savunma Alımları Direktifi için ise, bu yükümlülüğün sadece dört ülke (DK, EL, ES ve LU) tarafından zamanında yerine getirildiği bilgisi verilmektedir. (AB Komisyonu, 2012: 27)

1 Ocak 2009 yılından belgenin yayımlandığı tarihe kadar, AB Komisyonu ellisi şikayet üzerine, on biri de resen olmak üzere 61 ihlal prosedürü başlatmıştır. Bunlardan elli üçü ihale kurallarının yanlış uygulanması, altısı direktiflerin hatalı uyarlanması ve ikisi topluluk anlaşmasının ihlaline ilişkindir. Aynı süre zarfında DG MARKT tarafından EU Pilot projesi kapsamında kamu alımlarına ilişkin toplam iki yüz beş inceleme başlatılmıştır. (AB Komisyonu, 2012: 28-29)

4.3. Kurallara Aykırı İhale Uygulamaları

Belgede; direktiflere aykırı ihale uygulamalarına ilişkin ihlal konuları da verilmiştir.

Bunlar:

- İlan yapılmadan rekabetçi müzakere yapılması, (7 ihlal)
- Ayrımcılık ilkesinin ihlali, (7 ihlal)
- Doğrudan alım, (6 ihlal)
- Saydamlığın ihlali, (3 ihlal)
- Sözleşmede usulsüz değişiklik, (2 ihlal)
- Usulsüz iç tedarik, (2 ihlal)
- AB Anlaşmasının genel ilkelerinin ihlali, (2 ihlal)
- Seçim ve ihale ölçütleri,
- İdarelerin birbirinden yaptığı alımlara ilişkin ihlaller,
- Yaklaşık maliyetin hatalı hesaplanması,
- İhale dışı bırakma kurallarının hatalı uygulanması,
- Çerçeve anlaşmalar,
- Savunma ve güvenlik alımlarındaki istisnaların suiistimalidir.

Altyapı yatırımları, bilişim hizmetleri, demiryolları, sağlık ve enerji sektörleri genelde ihlallerin daha fazla yaşandığı alanlar olarak göze çarpmaktadır. (AB Komisyonu, 2012: 29)

4.4. AB Kurallarının Ülke Mevzuatına Hatalı Uyarlanmasından Kaynaklanan Davalar

Belgede, AB direktiflerinin ülke mevzuatına aktarılması konusunda yapılan ihlal sayılarının azaldığı belirtilerek son üç yıl içinde on sekiz ihlal görüldüğü, bunların yarısından fazlasının iki ülkeye ait olduğu, elli dokuz ihlalde ise karara varılmadan önce ihlal işlemlerinin ilgili ülke tarafından kendiliğinden sona erdirildiği belirtilmektedir. Klasik kamu alımlarında ihlal konuları; tanımların yanlış aktarılması, eşit muamele ilkesi, ihaleyi katılacak isteklilerin belirli bir şekle bağlı olarak kurulmuş olması yükümlülüğü getirilmesi, sözleşmenin performans ölçütleri, ihale usulünün seçimi, ihale duyurusu, isteklinin kişisel durumu konularında yoğunlaşmakta, kamu hizmetleri sektör direktifinde ise; ihaleyi yapan idare tanımları, eşit muamele ilkesi, sözleşmenin performans ölçütleri konuları öne çıkmaktadır. İhtilaf direktifine ilişkin ihlaller ise; bağımsız karar verme yetisi olan inceleme organları ve bekleme süreleri konularında yoğunlaşmaktadır. (AB Komisyonu, 2012: 30)

4.5. Üye Devletlerde İhalelere İlişkin Şikâyetlerin Durumu

Belge hazırlık çalışmaları kapsamında; veri istenen otuz bir ülkeden yirmi ikisi veri göndermiş olup, cevap alınabilen yirmi iki ülkeden ise sadece on üçü ülkenin verilerideğerlendirilebilecek nitelikte bulunmuştur. İhalelerin şikâyet edilme oranlarına bakıldığında; AB komisyonu, çoğu ülkede bu oranı çok düşük olarak nitelendirilmiştir. (CY: %1, PL %1.4, LT ve MT %3, EE

%4.2, FI %4.9, CZ %5) Veri elde edilen diğer ülkelerde ise bu oran %20'nin altındadır. (HU, RO, SK: %13, LV: %14, BG: %16, SE: %19) Şikâyetlerin yoğun olduğu sektörler ise; sağlık, bilişim ve altyapı olarak verilmektedir. (AB Komisyonu, 2012: 31)

İhtilaf direktifine göre üye devletler mevzuatlarında, şikâyetin öncelikle ihaleyi yapan idareye yapılmasını zorunlu kılabilenlerdir. (CY, CZ, DE, EL, LT, MT, PL, SK, SI) Üye devletlerin şikâyet inceleme mekanizmaları farklı olduğundan verilen oranların direkt olarak karşılaştırılması doğru olmayacaktır. Buna rağmen belgede; eldeki verilere göre şikâyet sayısının düşük olmasının, ihale kurallarının çok iyi işlediğinden inceleme yoluna başvurulmasının gereksiz olmasından mı yoksa inceleme kurumlarına güvendiğinden dolayı isteklilerin başvuruda bulunmadığından kaynaklandığı hakkında bir yargıya varılmasının zor olduğu yorumunda bulunulmaktadır. Bu hususa ilişkin olarak da Litvanya ve Finlandiya'nın durumu örnek gösterilmekte, Litvanya'da başvuru ücretsiz olmasına rağmen oranın çok yüksek olmadığı, karar verme süresi çok uzun (8 ay) olan Finlandiya'da ise bu oranın oldukça az olduğu belirtilmektedir. (AB Komisyonu, 2012: 31) [TR: 4734 sayılı Kanunun 55 inci maddesi uyarınca ihalelere ilişkin başvuruların (iptal işlemine ilişkin başvurular hariç) öncelikle ihaleyi yapan idareye yapılması zorunludur. Ancak ihaleyi yapan idarelere yapılan şikâyet sayılarına ilişkin bir veri bulunmamaktadır. Bununla birlikte; ülkemiz koşullarında idareye yapılan şikâyetlerin çoğunluğunun KİK'e itirazın şikâyet olarak geldiği kuvvetle muhtemel olduğundan, 2010 yılında ihale

sayısı: 169.667, KİK itirazen şikâyet sayısı: 4.281, ihale başına şikâyet sayısı oranı: 1.21 ve idarenin kararının KİK'e itiraz oranı:0.75 varsayımı ile ülkemizde ihalelerin şikâyet oranı yaklaşık %3 olarak tahmin edilebilir. (KİK, 2011) AB komisyonunun 2011 yılında yayımladığı "AB İhaleMevzuatının Etki ve Etkinliğinin Değerlendirilmesi" raporu verilerine göre, ihalelere ilişkin başvuruların öncelikle ihaleyi yapan idareye yapılma zorunluluğu bulunan ülkelerde idareyeşikayet ve idarenin kararlarına ilişkin ilk inceleme organlarına itiraz sayıları (CZ:459/391, DE:1.158/227, LT:200/-, PL:1.537/277, SK:1.089/18) (AB Komisyonu, 2011a: 71) dikkate alındığında, ülkemizde şikâyet ve itirazen şikâyet sayılarının oldukça yüksek olduğusöylenebilir.]

Belgede; idareye başvuru yolu ile çözümlenen şikâyet oranı İspanya'da %91 ve

Litvanya'da %32 olarak verilmektedir. Veri alınabilen ülkelerde, ilk başvuru mercilerinde şikâyetlerin uygun görülme oranı ortalama 1/3 olup (CY: %32, DE: %20 üzerinde, ES: %24,MT: %29, PL: %26, RO: %31, SE: %31) Çek Cumhuriyeti' nde bu oran oldukça düşük (%15), 4 ülkede ise yüksek (EE: %37, HU: %45, SK: %39, LV: %37) olaraknitelendirilmektedir. (AB Komisyonu, 2012: 33)

İlk inceleme organları tarafından verilen kararların bir üst inceleme organına itiraz edilme sayı veya oranları ise şu şekildedir: AT: 28, BG: 451, CZ: 12, CY: 262, DE: 226 ES: 32,FI: 70, HU: 197, LT: 191, LV: 48, MT: 0, PL: % 8, RO: 917, SE: 544 (AB Komisyonu,2012: 33)

İlk inceleme organları tarafından verilen kararlara yönelik üst mercilere yapılan itirazların kazanma oranı

ise; bazı ülkelerde (BG: %10, LT: %22, PL: %14, SE: %14, FI: %17 ve DE: %20) çok yüksek değil ve bazı ülkelerde (CY: % 0, HU: %2.5, LV: %4 ve RO: %2) özellikle düşük olarak nitelendirilmiştir. (AB Komisyonu, 2012: 33)

[TR: 2011 yılında KİK tarafından alınan karar sayısı: 4.305, kararların ayrımı ise; iptal: 441, ret: 2.370, düzeltici işlem: 1.494, KİK'e yapılan itirazların kazanma oranı yaklaşık %45 olarak kabul edilebilir. (KİK, 2011: 44)]

İlk inceleme organlarında karar verme sürelerine bakıldığında ise: en hızlı karar verme süresi 14 gün ile iki ülkeye aittir (PL ve SK) diğer ülkelerde bu süre genelde 1-3 ay arasındadır. Finlandiya ise karar verme süresinin en uzun olduğu ülke olup şikâyetin sonuçlanması 8 aya kadar uzayabilmektedir. (AB Komisyonu, 2012: 34)

[TR: 4734 sayılı Kanun uyarınca, idarelerin şikâyet üzerine karar verme süresi 10 gündür. 2011 yılında KİK'e yapılan itirazların %74'ü 30 gün içerisinde karara bağlanmıştır.¹⁷]

5. Sonuç

AB önümüzdeki dönemde, ihalelerin verilmesini daha esnek hale getirmek ve kamu sözleşmelerinin AB'nin diğer politikalarına olan desteğini arttırmak amacıyla gözden geçirilmiş ve modernize edilmiş bir kamu alımları yasal çerçevesinin geliştirilmesini planlamakta olup bu kapsamda taslakları hazırlanan yeni direktiflerin 30 Haziran 2014 tarihinden itibaren

17 Bakınız: http://www.meclishaber.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama?p1=123438

yürürlüğe girmesi düşünülmektedir. Diğer yandan AB Komisyonu, imtiyazların verilmesine ilişkin olarak daha sıkı kurallar getirmeyi de öngörmektedir. Türkkamu alımları mevzuatının, AB Kamu Alımları Direktiflerine uyumlaştırılması açısından yapılması gereken değişiklik çalışmaları kapsamında inceleme konusu belgede yer alan tespitlerin göz önünde bulundurulmasında fayda görülmektedir.

Belgede yer alan bilgilerden; ihalelerde elektronik araçların kullanımına ilişkin olarak AB çapında istenen gelişmenin henüz kaydedilemediği, ülkemizde e-ihale uygulamalarının ise bir çok AB üyesi devletten ileri bir safhada olduğu görülmektedir. Ancak kamu alımlarında etkinliğin ve verimliliğin sağlanmasına yönelik etkili araçlardan olan merkezi satın alma ve çerçeve anlaşmalar konusunda ülkemizde henüz önemli bir ilerleme kaydedilemediği de anlaşılmaktadır. Diğer yandan; ülkemizde ihalelere yapılan şikayetler sayılarının, AB ortalamalarının çok üzerinde olduğu görülmekte olup, bu konuda alınacak mesafeler bulunmaktadır.

Kullanılan ülke adı kısaltmaları: AT-Avusturya, BE-Belçika, BG-Bulgaristan, CZ-Çek Cumhuriyeti, CY-Güney Kıbrıs, DE-Almanya, DK-Danimarka, EE-Estonya, EL-Yunanistan, ES-İspanya, FI-Finlandiya, FR-Fransa, HU-Macaristan, IE- İrlanda, IT-İtalya,LT-Litvanya, LU-Lüksemburg, LV-Letonya, MT-Malta, NL-Hollanda, PL-Polonya, PT-Portekiz, RO-Romanya, SE-İsveç, SI-Slovenya, SK-Slovakya, TR-Türkiye, UK-Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı

Kaynakça

- Avrupa Birliği Komisyonu (2011a), "Commission Staff Working Paper - Evaluation Report Impact and Effectiveness of EU Public Procurement Legislation-Part 1", Erişim tarihi: 14/12/2012. http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/modernising_rules/evaluation/index_en.htm
- Avrupa Birliği Komisyonu (2011b), "Public Procurement Indicators 2010" Erişim tarihi: 14/12/2012. http://ec.europa.eu/internal_market/public-procurement/modernising_rules/evaluation/index_en.htm
- Avrupa Birliği Komisyonu (2012), "Commission Staff Working Document - Annual Public Procurement Implementation Review 2012." Erişim tarihi: 14/12/2012. http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/news/index_en.htm
- Kamu İhale Kurumu (2011), "Kamu Alımları İzleme Raporu-2010" Erişim tarihi: 14/12/2012. http://www.ihale.gov.tr/ihale_istatistikleri-45-1.html
- Kamu İhale Kurumu (2012a), "Kamu Alımları İzleme Raporu-2011" Erişim tarihi: 14/12/2012. http://www.ihale.gov.tr/ihale_istatistikleri-45-1.html
- Kamu İhale Kurumu (2012b), "2011 Yılı Faaliyet Raporu" Erişim tarihi: 14/12/2012. http://www.ihale.gov.tr/kurum_faaliyet_raporlari-25-1.html

İklim Değişikliği ve Etik Prensipler

Simla Yasemin ÖZKAYA

Danışman
UNESCO nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliği

Etik prensipler ve iklim değişikliği kavramları nasıl tanımlanabilir?

Etik terimi Yunanca “ethos” kelimesinden türemiş olup, en yalın tanımıyla “töre bilimi” olarak izah edilebilir. Etik, Türkçe’de çoğunlukla “ahlak”la aynı anlamda kullanılmaktadır.

Etik, “uygulamalı etik”, “dini etik” ve “erdemler etiği” şeklinde çeşitli başlıklar altında incelenebilir, doğal bilimler alanında “biyoetik” ve “çevresel etik” gibi bilim dallarına ayrılabilir.

Etik prensipleri, insanın dini inancı veya duygularına bağlı olarak “yanlış” ya da “doğru” olarak nitelendirilebilecek davranış kalıplarına göre irdeleyebilir ya da bu prensipleri hukukun gerektirdikleri ya da toplumun kabul ettiği standartların bir bütünü olarak tanımlayabilirsiniz. Ancak, etik prensipleri sadece toplumun kabul ettiği davranış kalıplarıyla, bireylerin kararı ya da inanç sistemleriyle açıklamak, cevapları net olmayacak soruları beraberinde

İklim değişikliği
“Karşılaştırılabilir
zaman dilimlerinde
gözlenen doğal
iklim değişikliğine
ek olarak, doğrudan
veya dolaylı olarak
küresel atmosferin
bileşimini bozan
insan faaliyetleri
sonucunda
iklimde oluşan
bir değişiklik”
biçiminde
tanımlanmaktadır.

getirecektir. Etik prensipler, genel hatlarıyla, hakları ve yükümlülükleri, toplumun yararı, adalet ve eşitlikle ilgili olarak, doğru veya yanlış ortaya koyabilen standartları içermektedir. Sözkonusu prensiplerin yazılı olması ve belli bir yaptırımın olması zorunluluğu da bulunmayabilir. Etik prensipler sonuç olarak başkasına zarar vermemek, toplumun ve diğer bireylerin iyiliği için hareket etmek, adil olmak ve haklara saygı göstermeyi öngörmektedir.

İklim değişikliği nedir?

İklim değişikliği “*Karşılaştırılabilir zaman dilimlerinde gözlenen doğal iklim değişikliğine ek olarak, doğrudan veya dolaylı olarak küresel atmosferin bileşimini bozan insan faaliyetleri sonucunda iklimde oluşan bir değişiklik*” biçiminde tanımlanmaktadır. İklim değişikliği konusunda bilimsel araştırmalara dayalı tahminler yapan ve bu konuda raporlar hazırlayan bağımsız uzmanlardan oluşan Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli’nin (HİDP) raporlarında, iklim değişikliği, fosil yakıtların kullanılması, ormanların yok edilmesi, arazi kullanımı değişiklikleri ve endüstrileşmeye bağlı olarak atmosfere salınan sera gazlarının artması sonucunda, yerkürenin ortalama yüzey sıcaklıklarının yükselmesine bağlı olarak mevsimsel değişikliklerin olması şeklinde açıklanmaktadır.

İklim değişikliği, yağış miktarı ve düzeninde belirgin ölçülerde sapmalara, bu çerçevede kuraklık ve seller ile fırtınalar gibi felaketlerin şiddetinin ve sıklığının artmasına, okyanuslarda tuzlanma ve asitlenmeye neden olmaktadır.

HİDP'nin 2001 raporuna göre, 2100 yılına kadar sıcaklık artışının 1.4-5.8 °C arasında olması beklenmektedir. 2007 yılı raporunda ise bu oranlar 1.1 - 6.4 °C arasında gösterilmekte, buna bağlı olarak deniz seviyesinin 18-58 cm arasında yükseleceği iddia edilmektedir.

Bu çerçevede, Dünya Sağlık Örgütü meselenin ciddiyetini, iklim değişikliği nedeniyle meydana gelen küresel felaketler ve salgın hastalıklara bağlı olarak her yıl 150,000 insanın hayatını kaybettiğini belirterek ortaya koymaktadır. Bu durum, yok olan türler ve ekosistemlerle birlikte değerlendirildiğinde, daha vahim bir tablo çizmektedir.

İklim değişikliği ve etik prensipler arasındaki ilişki nedir?

İklim değişikliğinin insan hayatı ve refahı üzerinde doğrudan etkisi olduğu ve insan faaliyetleri sonucunda yaşandığı, etik prensiplerin ise haklarla ve yükümlülüklerle bağlantılı olduğu düşünülürse, iklim değişikliğiyle ilgili etik kuralların geliştirilebileceği tezi ortaya atılabilir. Bu açıdan bakıldığında, bu konudaki etik prensipler, iklim değişikliğine yönelik eylemlerin amacı, doğası ve gerekçelendirilmesi için önem taşımaktadır.

Ancak iklim değişikliğiyle ilgili etik kurallar geliştirilmesi, “iklim değişikliği konusunda neler yapılabileceğinin ortaya konulmasına” ve “iklim değişikliğinden kimlerin sorumlu olduğunun” belirlenmesine bağlı olarak şekillenecektir.

İklim değişikliğiyle ilgili meseleler tartışılırken, sorumluların ve sorumlulukların ortaya konulması,

İklim değişikliğinin insan hayatı ve refahı üzerinde doğrudan etkisi olduğu ve insan faaliyetleri sonucunda yaşandığı, etik prensiplerin ise haklarla ve yükümlülüklerle bağlantılı olduğu düşünülürse, iklim değişikliğiyle ilgili etik kuralların geliştirilebileceği tezi ortaya atılabilir.

mevcut durumun tespit edilmesi, geçmişe dayalı verilerle kıyaslama yapılması, bilahare bilimsel metotlar ışığında atılacak adımların belirlenmesi gerekmektedir. Mevcut durumun tespit edilmesi ise gözleme dayalı parametrelere bağlı olarak yapılmaktadır. Ancak gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki verilerin mevcudiyeti ve ulaşılabilirliğinin aynı oranda olmadığı bilinmektedir. Bu durum, okyanuslardaki ve yer küredeki sıcaklık artışı ve yağış parametreleriyle ilgili öngörü ve analizlerin, mevcut bilimsel modellerin kullanımından kaynaklanan bazı belirsizliklerle birlikte, daha sağlıklı zemine oturtulmasında engeller oluşturmaktadır. İklim değişikliğinin şimdi ve gelecekte olası etkilerine yönelik tahminlerdeki hata payının olası yüksekliği ise, etik prensipler geliştirilmesinde paydaşlar arasındaki haksızlık ve dengesizlikleri artırma riskini de beraberinde getirebilecektir.

İklim değişikliğinin etkileri konusunda kullanılan metodolojiye bağlı olarak bilim adamları arasında belirli bir bölgede belirli bir zamanda meydana gelecek olaylar hakkında farklı savların ortaya atıldığı görülmektedir. Sözgelimi, bazı bilim adamlarının sıcaklık artışının bu şekilde devam etmesi halinde 2070 yılına kadar Kuzey Kutbunun tamamen eriyeceğini iddia etmesine karşılık, diğerlerinin bu süreyi 2030 yılı olarak işaret ettikleri bilinmektedir. Bu durum, iklim değişikliğiyle ilgili etik prensipler geliştirilmesi sırasında ele alınacak zaman dilimi konusunda anlaşma sağlanamayacağını ortaya koymamaktadır.

Bununla birlikte, sıcaklık artışının bu şekilde devam etmesi halinde, buzulların kısa veya uzun vadede eriyeceği konusunda hem fikir olan bilim adamlarına

göre, okyanuslardaki su seviyesinin artmasına bağlı olarak milyonlarca insanın “çevre mültecisi” olma durumunda kalacağı öngörülebilir. Bu durumda kalan insanların, yaşadıkları topraklardan ayrılmak zorunda kalmalarından kaynaklanan maddi ve manevi kayıplarının, adalet ve insan haklarına dayalı etik kurallar çerçevesinde tanımlanması, cevaplandırılması hayli güç soruları ortaya koymaktadır.

Buna göre, bir kişinin diğer bireye zarar verecek eylemde bulunması halinde, bunun dikkate alınması ve zararın mümkünse karşılanma yoluna gidilmesi genel etik prensiplere kapsamında kabul gören bir yaklaşımdır. Ancak, yukarıda belirtilen örnek temelinde bir analiz yapmak için, öncelikle iklim değişikliğinin, devletlerin, kurumların ve bireylerin faaliyetlerinden ortaya çıkan kolektif bir sonuç olduğu varsayımından hareket etmek gerekir. Böyle bir yaklaşımda, 1750’li yıllara kadar uzanan ortak bir davranıştan sorumlu tutulacak toplumlardan bahsedilmesi gerekir. Ancak, bazı kalkınmakta olan ülkelerin 2000’li yıllara gelindiğinde sera gazı salınımlarının pek çok gelişmiş ülkenin mevcut salım miktarından daha fazla olduğu iddia edilirse, şu anda ve gelecekte yaşanacak felaketlerden sorumlu olacakların paylarının hangi kriterlere göre belirleneceği tartışmaya açık hale gelecektir. Bu durum, iklim değişikliği müzakerelerinde sıklıkla gündeme gelen “ortak fakat farklı sorumluluklar” kavramını akla getirmekte, ancak, sorumluluğun ve sorumluların açık şekilde tanımının yapılmasına yeterince katkıda bulunmamaktadır.

Öte yandan, gelişmiş ülkelerde yaşayan bireylerin, henüz hayata gelmeden kendi ülkesinde alınan kararlar

neticesinde, ülkesinin iklim değişikliğine etki yapacak faaliyetlerde bulunması nedeniyle, bu durumdan sorumlu tutularak tazmin mekanizmasına sözgelimi ödediği vergilerle tabi tutulması, etik prensipler açısından bakıldığında farklı yorumları beraberinde getirecektir. Geçmişte endüstrileşme konusunda atılan adımların gelecek kuşakların refah seviyelerinin artırılması için atıldığı düşünüldüğünde, neyin adil olup olmadığı da kesinleştirilemeyecektir.

Bununla birlikte, insanın en temel hakkı olan yaşama hakkı tehlikeye giriyorsa, bu durumda, iklim değişikliğine bağlı olarak zarar görenlerin, sorumlu olan kurumlar ve/veya ülkelerden tazminat isteme hakkı olmayacak mıdır? Bu soruya cevabın olumlu olması halinde, bireyin özgürlük, refah ve yaşam hakkının ne ölçüde iklim değişikliğiyle bağlantılı olduğunun ortaya konulması gerekecektir. Bu durumda sorumlu olanlar belirlense bile karar alıcı mercinin kim olacağı konusunda ilave bir soru akla gelecektir. Ayrıca, iklim değişikliğinden en fazla etkilendiği halde yeterli eğitimden ve iletişim olanaklarından yoksun, sesini duyuramayan insanların haklarının ne şekilde korunacağı da cevap bekleyen sorular arasında yerini alacaktır.

İklim değişikliğiyle ilgili etik prensipler geliştirilmesine ilişkin olarak uluslararası alanda gerçekleştirilen belli başlı çalışmalar nelerdir?

İklim değişikliği konusunda yapılan çalışmalar son dönemde gündemin ilk sıralarına yerleşmiştir. 1824 yılında Fransız bilim adamı Jean Baptiste Fourier tarafından ilk defa “sera gazı” kavramı kullanılmış, 1900

yılında, İsveçli ve ABD'li bilim adamları Svante Arrhenius ve P.C Chamberlein tarafından, sera gazlarından biri olan karbondioksit miktarının artmasının yerkürenin ısınmasına yol açtığı belirtilmiştir.

1957 yılına gelindiğinde, ABD'li oşinograf Roger Revelle ve Avusturyalı Hans Suess, insanlığın gezegen üzerinde büyük bir fiziksel deney yaptığını iddia etmiş, karbondioksitin okyanuslar tarafından emilemeyen bölümünün uzun vadede küresel ısınmaya neden olacağını ileri sürmüşlerdir.

12-23 Şubat 1979 yılında Cenevre'de gerçekleştirilen ilk iklim değişikliği konferansı, iklim değişikliğinin insanlığın karşı karşıya olduğu en önemli meselelerden biri olduğuna vurgu yapmıştır.

HİDP, 1990, 1995, 2001 ve 2007 yıllarında yayınlandığı kapsamlı raporlarda iklim değişikliğine ilişkin çeşitli senaryolar ortaya atmıştır. HİDP'nin ilk raporu 1992 BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin temelini oluşturmuş, 1994 yılında yürürlüğe giren BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne 1997 yılında kabul edilen Kyoto Protokolü eklenmiştir.

İklim değişikliği konusunda yapılan bu çalışmalara karşılık, iklim değişikliğine ilişkin etik prensipler konusunda uluslararası alanda kabul gören bir belge henüz yaratılamamıştır. “1948 BM İnsan Hakları Bildirgesi”, 1992 BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi”, “1992 BM Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi”, “1992 Çevre ve Kalkınma Rio Bildirisi”, “1997 UNESCO Mevcut Kuşakların Gelecek Kuşaklara Karşı Sorumluluğu Bildirisi”, “1997 Kyoto Protokolü”, “UNESCO Dünya Anayasası”, “2002 Sürdürülebilir

Kalkınma Konferansı Johannesburg Bildirisi” 2005 BM Biyoetik ve İnsan Hakları Bildirgesi” iklim değişikliğiyle ilgili etik prensipler konusunda bazı anlayışları ortaya koymakla birlikte, sözkonusu belgeler iklim değişikliğiyle ilgili etik prensipleri tam olarak yansıtmaktan uzaktır.

Bu konudaki eksikliğin giderilmesi amacıyla 2009 yılında gerçekleştirilen UNESCO Genel Konferansı’nda kabul edilen karara göre, iklim değişikliğiyle ilgili etik prensipler bildirisinin hazırlanması konusunda bir çalışma başlatılmıştır. Bu çerçevede, UNESCO tarafından 1998 yılında kurulmuş bir danışma organı olan COMEST (World Commission on the Ethics of Scientific Knowledge and Technology) tarafından hazırlanan bir rapor 2010 yılında gerçekleştirilen UNESCO Yürütme Konseyi’ne sunulmuştur. Sözkonusu rapor, “ortak fakat farklı sorumluluklar” kavramıyla etik prensipler arasında ne şekilde bağlantı kurulacağını ve buna bağlı olarak etik prensiplerin nasıl yorumlanacağı konusunda önemli güçlüklerle işaret etmiştir. Rapor bununla birlikte, bu konuda UNESCO tarafından rehber ilkeler benimsenmesi gerektiğini de tavsiye etmiştir.

Mesele, müteakip UNESCO Yürütme Konseyi ve Genel Konferans toplantılarında çetin tartışmalara konu olmuş, sonuç olarak iklim değişikliğiyle ilgili etik prensipler geliştirilmesine yönelik ilave adımlar atılmasının yolunu açacak bir ilke kararı 190. UNESCO Yürütme Kurulu toplantısında alınabilmektedir. Ekim 2013 tarihinde düzenlenecek 192. Yürütme Kurulu’nda, iklim değişikliğine ilişkin etik prensipler geliştirilmesi hususu daha kapsamlı şekilde ele alınacaktır.

2009 yılında gerçekleştirilen UNESCO Genel Konferansı’nda kabul edilen karara göre, iklim değişikliğiyle ilgili etik prensipler bildirisinin hazırlanması konusunda bir çalışma başlatılmıştır.

UNESCO bünyesinde gerçekleştirilen bu çalışmalara paralel şekilde, 2004 yılında Buenos Aires'te gerçekleştirilen 10. BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Taraflar Toplantısı'nda "İklim Değişikliğinin Etik Yönleri İşbirliği Programı" (Collaborative Program on the Ethical Dimensions of Climate Change) başlatılmıştır. Sözkonusu toplantı sonucunda iklim değişikliğinin etik yönlerine Buenos Aires Bildirisi'nde atıfta bulunulmuştur.

Sonuç

İklim değişikliğiyle ilgili etik prensipler geliştirilmesi konusundaki riskler ve belirsizlikler mevcudiyetini korumaktadır. Bununla birlikte, UNESCO bünyesinde başlatılan görüşmeler, bu konuda yazılı bir belgenin kabul edilmesi yönünde atılacak ilk adımların sinyalini vermiştir.

İnsanlık bir bütün halinde ve işbirliğiyle hareket ettiği takdirde iklim değişikliğinin etkileriyle mücadelede önemli yol kat edilebilir. Bu mücadele, geleceğe yönelik ortak hareket planlarıyla ve adaptasyon politikalarıyla mümkün olabilir.

Kaynakça

Blackburn, S (1996). Dictionary of Philosophy, Oxford: Oxford University Press.sayfa 107, 308

Fleming, James R.,1999. Joseph Fourier, the 'greenhouse effect' and the quest for a universal theory of terrestrial temperatures.

History of climate change science http://en.wikipedia.org/wiki/History_of_climate_change_science

United Nations Convention on Climate Change, <http://unfccc.int/resource/docs/convkp/conveng.pdf>

- World Commission on the Ethics of Scientific Knowledge and Technology (COMEST) <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/global-environmental-change/comeest/>
- 2002 World Health Report, <http://www.who.int/heli/risks/climate/climatechange/en/>
- 2001 Intergovernmental Panel on Climate Change Synthesis Report, sayfa 8 <http://www.ipcc.ch/pdf/climate-changes-2001/synthesis-spm/synthesis-spm-en.pdf>
- 2007 Intergovernmental Panel on Climate Change Synthesis Report, sayfa 23, http://www.ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar4/syr/ar4_syr.pdf

